

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Oprávněné použití zbraně

Zpracoval: Vojtěch Duraj

Plzeň, 2014

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma: *Oprávněné použití zbraně* zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen, 2014

.....

Poděkování

Rád bych poděkoval doc. JUDr. Františku Novotnému, CSc. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování diplomové práce.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

TrZ	Zákon č. 40/ 2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZOzbSil	Zákon č. 219/ 1999 Sb., O ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ZPolČR	Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ZObecPol	Zákon č. 553/ 1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů
ZVojPol	Zákon č. 300/ 2013 Sb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů
ZVězSluž	Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní ČR, ve znění pozdějších předpisů
ZBIS	Zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů
ZStřel	Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů
CelZák	Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon ve znění pozdějších předpisů
ZCelSpr	Zákon č. 17/ 2012 Sb., O celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů
VojZpra	Zákon č. 289/ 2005 Sb., O Vojenském zpravodajství, ve znění pozdějších předpisů
ZZprSlu	Zákon č. 153/ 1994 Sb., o zpravodajských službách, ve znění pozdějších předpisů

ZGIBS	Zákon č. 341/2011 Sb., O Generální inspekci bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů
BIS	Bezpečnostní informační služba
ÚZSI	Úřad pro zahraniční styky a informace
VS	Vojenské zpravodajství
GIBS	Generální inspekce bezpečnostních sborů

Obsah:

ÚVOD	7
1. Okolnosti vylučující protiprávnost	9
1. 1 Jednotlivé okolnosti vylučující protiprávnost	10
1. 1. 1 Krajní nouze.....	10
1. 1. 2 Nutná obrana	12
1. 1. 3 Svolení poškozeného.....	14
1. 1. 4 Přípustné riziko.....	15
1. 1. 5 Další okolnosti vylučující protiprávnost	16
2. Oprávněné použití zbraně	18
3. Vymezení pojmu zbraň	20
4. Oprávněné použití zbraně podle jednotlivých právních předpisů	24
4. 1 Policie ČR.....	24
4. 2 Obecní policie.....	32
4. 3 Vězeňská služba	37
4. 4 Celní správa	40
4. 5 Ozbrojené síly.....	43
4. 6 Vojenská policie	45
4. 7 Bezpečnostní informační služba.....	47
4. 8 Úřad pro zahraniční styky a informace	49
4. 9 Vojenské zpravodajství	49
4. 10 Generální inspekce bezpečnostních sborů	50
4. 11 Srovnání oprávněného použití zbraně podle jednotlivých právních předpisů ...	53
5. Srovnání nutné obrany s oprávněným použitím zbraně	54
6. Porovnání se zahraniční úpravou	57
ZÁVĚR	60
ENGLISH SUMMARY	62

ÚVOD

Tématem mé diplomové práce je oprávněné použití zbraně. Toto téma jsem si zvolil zejména z důvodu mého zájmu o oblast trestního práva, a také proto, že v budoucnu plánuji vlastnit zbraň a k tomu potřebný zbrojní průkaz. Zajímalo mě, jaké jsou podmínky k použití zbraně, a to jak z pohledu občana, tak i z pohledu subjektů majících k tomu zákonné zmocnění.

Práce je rozdělena do šesti kapitol. Na začátku práce se budu zabývat okolnostmi vylučujícími protiprávnost obecně, těmi jsou zejména nutná obrana, krajní nouze a právě oprávněné použití zbraně. Dále vymezím pojem zbraň, neboť je tento pojem nedílnou součástí tématu. Poté uvedu základní rozdělení zbraní, a to jak podle jejich způsobu, jímž je ranivá energie předávána cíli, tak podle kategorií, které uvádí zákon č. 119/ 2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů (těmi jsou kategorie A, B, C, D). V neposlední řadě se budu zabývat vymezením pojmu zbraně, podle jednotlivých subjektů, které mají zákonné zmocnění zbraň užívat. Velkou část mé diplomové práce budu věnovat jednotlivým subjektům, majícím zákonné zmocnění k použití zbraně. Těmi jsou zejména Policie ČR, u které je oprávnění k použití zbraně nejširší. Mezi další subjekty patří obecní policie, Vězeňská služba, celní správa, ozbrojené síly, Vojenská policie, Bezpečnostní informační služba, Úřad pro zahraniční styky a informace, Vojenské zpravodajství a Generální inspekce bezpečnostních sborů. Všechny vyjmenované subjekty obecně vymezím a dále uvedu, za jakých podmínek mohou použít zbraň a jaké povinnosti musí splnit. V předposlední kapitole se pokusím o srovnání nutné obrany s oprávněným použitím zbraně, z toho důvodu, že oba instituty se významně prolínají. Na závěr práce porovnáím naši právní úpravu oprávněného použití zbraně se slovenským zákonodárstvím. Srovnání se slovenskou úpravou jsem si zvolil z důvodu společné historie obou států a pokusím se nalézt hlavní rozdíly, jak v samotném institutu oprávněného použití zbraně, tak v úpravě policie obou států.

Při psaní práce budu vycházet zejména z jednotlivých zvláštních právních předpisů, které vymezují oprávněné použití zbraně. V neposlední řadě budu pracovat i s řadou titulů odborné literatury. V práci zvolím zejména metodu porovnávání jednotlivých zvláštních právních předpisů, zejména pak zákona č. 273/ 2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, který jak

jsem se již výše zmínil, obsahuje nejrozsáhlejší úpravu týkající se této problematiky.

1. Okolnosti vylučující protiprávnost obecně

Pouze ten, jehož jednání je protiprávní a kdo naplní znaky trestného činu, může být trestně odpovědným. Protiprávním jednáním rozumíme takové jednání, které není po právu. „*Okolnosti vylučující protiprávnost jsou takové okolnosti, které pachatele činu jinak trestného zbavují trestní odpovědnosti. Jednání za okolností vylučujících protiprávnost od počátku není trestné, od počátku nejde o trestný čin, protože schází protiprávnost*“¹

Pokud jsou činy spáchány za okolností vylučujících protiprávnost, nejsou trestnými činy. Zákon č. 40/ 2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TrZ“) v hlavě III. obecné části upravuje tyto okolnosti vylučující protiprávnost: krajní nouze (§28), nutná obrana (§29), svolení poškozeného (§30), přípustné riziko (§31), oprávněné použití zbraně (§32). Krajní nouze je nejobecnější a nejširší okolností vylučující protiprávnost. Vůči krajní nouzi jsou ostatní okolnosti v poměru speciality.² Specifické případy vyloučení trestní odpovědnosti u konkrétních trestných činů upravuje trestní zákoník ve zvláštní části. Například podle § 368 odst. 3 TrZ nemá oznamovací povinnost advokát při poskytování právních služeb, nebo také duchovní při výkonu práva zpovědního tajemství. Tím pádem se nemůžou dopustit trestného činu neoznámení trestného činu, podle zmíněného paragrafu.

Trestnými činy mohou být pouze činy nedovolené, tzn. protiprávní. Protože ve všech výše uvedených případech chybí protiprávnost činu, nazýváme je okolnostmi vylučujícími protiprávnost. Dovolené činy, i když jsou svými znaky podobné trestným činům, nenaplňují znaky skutkové podstaty trestného činu a nejsou pro společnost nebezpečné.³ Trestným činem nemusí být zároveň čin právem nedovoleným, může se jednat například o přestupek, jiný správní delikt nebo disciplinární či pořádkový delikt. Protiprávnost se zkoumá vzhledem k celému právnímu řádu. Je tedy vyloučeno, aby bylo dovoleno jednání například ve správním právu, které je považováno za protiprávní v trestním právu. „*V některých skutkových podstatách je protiprávnost činu výslovně vyjádřena,*

¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 250 s. ISBN 978-808-7576-649

² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 315 s. ISBN 97880740017892.

³ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů : informace z judikatury : k 1.8.2011*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-677-8.

zpravidla znakem „v rozporu s právními předpisy“, „bez povolení“, „neoprávněně“ nebo jinou obdobnou formulací. V jiných ustanoveních, kde již z povahy věci samozřejmě plyne, že čin popsany ve zvláštní části trestního zákona je nedovolený (například loupež, brání rukojmí, vydírání a četné další případy), zákon takové výslovné upozornění neuvádí.“⁴

Dále je třeba nezaměňovat okolnosti vylučující protiprávnost se zánikem trestní odpovědnosti nebo zánikem trestu. U okolností vylučujících protiprávnost totiž nejde o trestný čin již o počátku, kdežto u zániku trestní odpovědnosti, zaniká trestnost až dodatečně po spáchání trestného činu a v důsledku těchto dodatečných okolností ztrácí opodstatnění trestní stíhání a uložení a výkon trestu. Zánik trestu je okolnost, která nastane až po právní moci rozhodnutí, kterým je uložen trest nebo ochranné opatření a způsobuje, že již nelze uloženou sankci vykonat. Takovým případem je zejména promlčení výkonu trestu.

1. 1 Jednotlivé okolnosti vylučující protiprávnost

V následujících podkapitolách se budu věnovat okolnostem vylučujícím protiprávnost, které uvádí TrZ. Dále uvedu některé okolnosti vylučující protiprávnost, které nejsou výslovně uvedeny TrZ.

1. 1. 1 Krajní nouze

Podle § 28 TrZ je možné vymezit krajní nouzi takto:

(1) Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem.

(2) Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě

⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 251-252 s. ISBN 978-808-7576-649

závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.“

Jak už jsem dříve uvedl, krajní nouze je nejobecnější z okolností vylučující protiprávnost. Dochází zde ke střetu právem chráněných zájmů, kdy musíme obětovat jiný zájem vůči ohroženému zájmu (např. k záchraně více životů občanů je třeba obětovat život jiné osoby, která sama nebezpečí nevyvolala). Pokud osoba jedná v krajní nouzi, je zbavena nejen trestní odpovědnosti, ale i odpovědnosti občanskoprávní. Mezi znaky krajní nouze můžeme zařadit odvracení nebezpečí přímo hrozícího zájmu chráněnému trestním zákonem. Nejde zde jenom o ochranu života, zdraví, svobod a majetku občanů, ale také o ochranu celospolečenských zájmů. Dalšími znaky jsou subsidiarita a proporcionalita. To znamená, že za daných okolností nelze nebezpečí odvrátit jinak a následek způsobený při odvracení nebezpečí nesmí být stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil. Posledním znakem je podmínka, že neexistuje povinnost snášet nebezpečí. Nebude se jednat o krajní nouzi, pokud hrozí nebezpečí tomu, kdo je povinen ho snášet. Jde například o lékaře, policisty a hasiče při výkonu jejich povolání.⁵

O vybočení z mezí krajní nouze, tzv. exces, se bude jednat, pokud nebudou splněny všechny její podmínky. Hrozící nebezpečí nemusí být skutečné. *„O zdánlivou krajní nouzi jde tehdy, jestliže se pachatel omylem domnívá, že existuje nebezpečí přímo hrozícího zájmu chráněnému trestním zákonem, ve skutečnosti však takové nebezpečí neexistuje. Takový případ se posoudí podle zásad o skutkovém omylu, který vylučuje protiprávnost činu. Proto jednání v krajní nouzi nelze posoudit ani jako přestupek“.*⁶ Pokud nebudou zcela splněny podmínky krajní nouze, bude se jednat pouze o polehčující okolnost podle § 41 písm. g) TrZ.

⁵ NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Leges, 2010, 157 s. Student (Leges). ISBN 978-807-3802-912.

⁶ č.10/1980 Sb. rozh. tr.

1. 1. 2 Nutná obrana

Podle § 29 TrZ je možné vymežit nutnou obranu takto:

(1) *Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem.*

(2) *Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.*⁶

Útok je první předpoklad, aby se jednalo o nutnou obranu. Podle učebnic trestního práva se skládá ze tří pojmových znaků. Z úmyslu, jednání člověka a protiprávnosti. Útok bývá většinou způsoben konáním, avšak může být způsoben i opomenutím.

„Útokem je především jednání člověka, resp. zvířete za předpokladu, že je nástrojem útočnicka.“⁷ Je možné se i účinně bránit proti útoku dítěte nebo choromyslné osoby, takže se nevyžaduje, aby útočník byl osobou trestně odpovědnou. Útok musí směřovat proti zájmu chráněnému trestním zákoníkem, ten ale blíže nespecifikuje hodnoty, proti kterým směřuje útok a k jejichž ochraně je obrana přípustná. Nutné obrany lze užít proti útoku na život, zdraví, svobodu, majetek, důstojnost i čest a musí bezprostředně hrozit nebo trvat. Tím, že útok hrozí, se předpokládá, že bude bez prodlení následovat, takže napadený nemusí čekat, až útočník zasadí první ránu. Pokud je osoba známá svou agresivitou a násilností, dá se považovat za hrozící útok i výhrůžka.⁸ Obrana je přípustná po dobu trvání útoku.⁹ Pokud napadený běží za útočníkem, který se dal na útěk poté, co mu ublížil na zdraví, nepůjde již o nutnou obranu. Nutná obrana je však přípustná u majetkových zájmů, pokud se lupič násilím zmocnil věci a s kořistí odcházel, a to z toho důvodu, že útokem trvá i odnášením kořisti.¹⁰

„Nutná obrana je vyloučena, byla-li zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.“¹¹ Na pojem „zcela zjevně“ musíme nahlížet podle subjektivního hlediska

⁷ NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Leges, 2010, 160 s. Student (Leges). ISBN 978-807-3802-912.

⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 261 s. ISBN 978-808-7576-649

⁹ NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Leges, 2010, 160 s. Student (Leges). ISBN 978-807-3802-912.

¹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 261 s. ISBN 978-808-7576-649

¹¹ NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Leges, 2010, 160 s. Student (Leges). ISBN 978-807-3802-912.

napadeného. Zcela zjevné můžeme nazvat to, co je očividné a nepochybné. Napadený může posuzovat intenzitu útoku a velikost škody z nástrojů, které má útočník při sobě. Neznamená to ale, že by obránce mohl použít pouze stejné prostředky. Obránce použije ty prostředky, které má zrovna při sobě, neboť si je v době útoku nemůže vybírat. Bude se však přihlížet k tomu, jak tyto prostředky použil.¹² U podmínek nutné obrany, na rozdíl od krajní nouze, schází ta okolnost, že se útoku nedalo vyhnout jiným způsobem. Chybí zde tedy znak subsidiarity. Pokud by ale vycházel útok od osob jednajících v omylu, dětí a osob nepřičetných, měl by se napadený v první řadě pokusit útoku vyhnout. U přiměřenosti a proporcionality je rozhodující první hledisko. Přiměřeností obrany rozumíme, že je způsobila spolehlivě odvrátit útok. To znamená, že musí být silnější než útok, jinak by ztrácela smysl. I když „způsob útoku“ zahrnuje i intenzitu útoku, nesmíme je ztotožňovat. Způsob útoku nelze chápat pouze jako jeho průběh v daném okamžiku, obsahuje totiž i to, co bezprostředně hrozí za dané situace. Pokud je útok namířen proti životu napadeného nebo proti jeho majetku či proti obojímu, bude důležité posuzovat přiměřenost obrany. Pokud budeme posuzovat přiměřenost nutné obrany, nebude zde platit proporcionalita mezi škodou hrozící z útoku a škodou způsobenou obráncem. Obrana může být intenzivnější než útok, avšak zde nesmí dojít k výrazně hrubému nepoměru, neboť by to mohlo vést k závěru, že obrana byla zcela zjevně nepřiměřená.¹³

Co se týče tzv. excesu, což je vybočení z mezí nutné obrany, rozeznává teorie trestního práva dva případy. Obranné jednání je učiněno v době, kdy útok buď ještě bezprostředně nehrozí, nebo již byl ukončen, tento případ nazýváme exces extenzivní. Druhý případ je exces intenzivní, kdy obrana byla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Vybočit z mezí nutné obrany je možné úmyslně, z nedbalosti nebo nezaviněně. Pokud nejsou zcela splněny podmínky nutné obrany, může se podle TrZ jednat o polehčující okolnost.¹⁴

¹² NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Leges, 2010, 160 s. Student (Leges). ISBN 978-807-3802-912.

¹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 264 s. ISBN 978-808-7576-649

¹⁴ NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters kluwer ČR, a.s., 2010, 273 s. ISBN 978-80-7357-509-01.

Exkurz

Aby občané ochránili v některých případech svůj život, zdraví, majetek a další zájmy, instalují do svých objektů tzv. automatická obranná zařízení. Právní řád neobsahuje žádné ustanovení o tom, zda je povolena nebo zakázána instalace takového zařízení. Pokud se tedy obranné zařízení uvede v činnost a působí v mezích nutné obrany, nevznikne zde trestní odpovědnost. Pokud ale takové zařízení nebude použito v mezích nutné obrany, vlastník takového zařízení bude odpovědný za ublížení na zdraví nebo usmrcení, a to zpravidla z nedbalosti. sníží míra zavinění.¹⁵

1. 1. 3 Svolení poškozeného

Podle § 30 TrZ je možné vymezit svolení poškozeného takto:

(1) Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.

(2) Svolení podle odstavce 1 musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby páchající čin jinak trestný, dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně: je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že osoba uvedená v odstavci 1 by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům.

(3) S výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe, nelze za svolení podle odstavce 1 považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.“

Tento institut byl dříve v praxi využíván, ale nebyl v předchozím trestním zákoně (zákon č. 140/ 1961 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů) uveden. Jak jsem již výše zmínil, v současné úpravě trestního práva je uveden pod § 30 TrZ. Svolením se stává čin činem dovoleným, oprávněným, který by byl jinak nedovoleným zásahem do práv poškozeného.¹⁶ Aby byla vyloučena protiprávnost u svolení poškozeného, musí být splněny následující podmínky.

¹⁵NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Leges, 2010, 163 s. Student (Leges). ISBN 978-807-3802-912.

¹⁶JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 266 s. ISBN 978-808-7576-649

Svolení musí dát pouze oprávněná osoba. Musí být učiněno vážně, dobrovolně, určitě, srozumitelně a nesmí být vyvolané lstí, dále musí být dáno osobou, která je schopna učinit závazný projev vůle a nakonec musí být dáno před činem nebo nejpozději současně s ním. Pokud je takové svolení dáno až po spáchání činu, bude pachatel beztrestný jen v tom případě, pokud pachatel mohl předpokládat, že osoba, která mohla o svých právech rozhodovat, by tento souhlas vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům udělila.¹⁷ Zejména u trestných činů majetkových má význam souhlas poškozeného pro posouzení trestnosti. Naproti tomu k trestným činům proti životu a zdraví nelze v žádném případě dát svolení. Může zde být však výjimka u svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a nejnovějšími poznatky lékařské vědy a praxe.

O svolení poškozeného výslovně nehovoří žádné ustanovení zákona, ale z některých znaků skutkové podstaty trestného činu přímo vyplývá, že trestný čin předpokládá nesouhlas poškozeného, např. ve slově „donutí“ které se vyskytuje v § 185 odst. 1 TrZ nebo z povahy činu takový závěr vyplývá, např. omezování osobní svobody podle § 171 TrZ.¹⁸

1. 1. 4 Přípustné riziko

Podle § 31 TrZ je možné vymežit přípustné riziko takto:

(1) Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.

(2) Nejde o přípustné riziko, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jím byl dán k ní v souladu s jiným právním předpisem souhlas, nebo výsledek, k němuž směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo

¹⁷ NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Leges, 2010, 166 s. Student (Leges). ISBN 978-807-3802-912.

¹⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 264 s. ISBN 978-808-7576-649

provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičí dobrým mravům. “

Přípustné riziko je dalším institutem, který byl zařazen až do nového trestního zákoníku. Při zavádění nových technologií a nových poznatků vědy je ve výsledku nutné je vyzkoušet v praxi. Zavádění těchto nových technologií a výrobků je spojeno s určitým rizikem. Pokud by nebyla podstupována tato rizika, nebyl by možný žádný vědecký pokrok. Aby byla vyloučena protiprávnost u přípustného rizika, musí být splněny určité podmínky. Těmito podmínkami jsou zejména nutnost sledovat společensky prospěšnou činnost v rámci daného povolání, zaměstnání, postavení nebo funkce. Situace musí být důkladně uvážena. Osoba musí jednat v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které jsou k dispozici v době rozhodování o dalším postupu. Dále zde musí být pravděpodobnost relativně malé škody, která bude menší než pravděpodobnost dosažení sledovaného cíle. Vykonávaná činnost nesmí být v rozporu s požadavky jiného právního předpisu, veřejného zájmu, zásad lidskosti nebo se přičít dobrým mravům a poslední podmínkou je, že není možné dosáhnout společensky prospěšného výsledku jinak.¹⁹

1. 1. 5 Další okolnosti vylučující protiprávnost

Kromě pěti okolností vylučujících protiprávnost, které výslovně uvádí TrZ, existují i další okolnosti, které vytvořila teorie a praxe. *„Jestliže nějaký zákon přikazuje jednat určitým způsobem nebo alespoň dovoluje nějakou činnost, nejde o čin pro společnost škodlivý, nejde o čin protiprávní, nejde o trestný čin. “*²⁰

V následujících podkapitolách podrobněji rozeberu výkon práv a povinností a výkon povolání, z důvodu jejich častého uplatnění.

¹⁹ NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Leges, 2010, 166 s. Student (Leges). ISBN 978-807-3802-912.

²⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 272 s. ISBN 978-808-7576-649

1. 1. 5. 1 Výkon práv a povinností

Plnění povinností, které plynou ze zákona, z rozhodnutí soudu nebo jiného státního orgánu a plnění pracovních povinností nemohou být trestným činem. Například: Pokud jsou zde zákonné důvody vazby, soudce se nedopustí trestného činu omezování osobní svobody podle § 171 TrZ při umístění obviněného do vazby. Povinnost k určitému jednání může plynout přímo ze zákona nebo musí být teprve konkretizována. Rozkaz je příkladem konkretizace zákonné povinnosti.

Jako trestný čin nebude považován ani výkon práva. Například: omezení osobní svobody osoby přistižené při páchání trestného činu nebo bezprostředně poté.

1. 1. 5. 2 Výkon povolání

Pokud právní řád umožňuje výkon určitého povolání, uznává jeho společenskou důležitost. Musí ale ovšem plnit svůj účel. Například: pokud soudní exekutor vykonává své povolání v mezích zákona, nedopustí se trestného činu krádeže podle § 205 TrZ nebo porušování domovní svobody podle § 178 TrZ.²¹

²¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 264 s. ISBN 978-808-7576-649

2. Oprávněné použití zbraně

Podle § 32 TrZ je možné vymezit oprávněné použití zbraně takto:

„Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.“

V právním řádu můžeme nalézt několik předpisů opravňujících k použití zbraně. Jsou to zejména zákon č. 219/ 1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOzSi“), zákon č. 273/ 2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPolČR“), Zákon č. 553/ 1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZObecPol“), zákon č. 300/ 2013 Sb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZVojPol“), zákon č. 555/ 1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní ČR, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZVězSluž“), zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZBIS“) a další.

Oprávněným použitím zbraně podle těchto právních předpisů se budu věnovat v samostatné kapitole této práce. Kromě výše zmíněných subjektů mohou použít střelné zbraně i občané nebo pracovníci bezpečnostních služeb aj., avšak jen v mezích nutné obrany nebo krajní nouze. V rámci těchto obecných ustanovení je možno použít i zbraně, k jejichž držení a nošení nemá napadená osoba příslušné povolení, čímž máme na mysli zbrojní průkaz. Při použití takových zbraní nebude osoba trestně odpovědná za následek, který útočníkovi způsobí. Nemůžeme však vyloučit trestní odpovědnost za nedovolené ozbrojování.²² Pokud se zvláštní zákon při vymezení podmínek použití zbraně odvolává na podmínky nutné obrany nebo krajní nouze, musí být tyto splněny. V ostatních případech je nutné dodržet zvláštní podmínky stanovené daným právním předpisem. Pokud srovnáme tyto podmínky s nutnou obranou nebo krajní nouzí, zjistíme, že jsou v řadě ohledů širší (např. použití střelné zbraně k zadržení prchajícího pachatele), ale obsahují také určitá omezení, která musí být respektována (např. použití předchozí výzvy a varovného výstřelu).²³

²² NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Leges, 2010, 172 s. Student (Leges). ISBN 978-807-3802-912.

²³ CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Linde, 2009, 292 s. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 978-807-2017-850.

Trestní zákoník nerozlišuje služební a soukromou zbraň. Použití zbraně musíme chápat tak, že s ní zacházíme způsobem, k němuž je určena. Pokud je např. střelná zbraň použita k úderu, bude se posuzovat jako použití jiného donucovacího prostředku. Oprávnění použít zbraň je jak jsem shora uvedl v příslušných právních předpisech vázáno na konkrétní a přesné podmínky. Nemůžeme tedy dovozovat, že podle těchto předpisů může osoba zakročujícího policisty usmrtit pachatele.²⁴

Zákon z roku 1938, který ale nikdy nebyl přijat, obsahoval moudré ustanovení: „*Trestným není, kdo má u sebe bez předepsaného povolení ve chvíli nebezpečí zbraň prokázaně k jeho odvrácení*“. Tuto tezi obsahoval už zbrojní patent z roku 1852 z období Rakouska.²⁵

²⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 361 s. ISBN 97880740017892.

²⁵ NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010: stav k 1.4.2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Eurounion, 2010, 112 s. Student (Leges). ISBN 978-807-3170-844.

3. Vymezení pojmu zbraň

TrZ uvádí v § 118, že „zbraní se rozumí cokoliv, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším“

Širší vymezení střelných zbraní najdeme v zákoně č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZStřel“). K vydání tohoto zákona vedla inkompatibilita s právem Evropské unie a údajně prudký nárůst kriminality páchaný legálně držеныmi palnými zbraněmi. „Zbraň lze definovat jako nástroj, popřípadě zařízení přizpůsobené k ranivému účinku na živý organismus nebo k ničení objektů“²⁶ Zbraně můžeme rozdělit dle způsobu, jímž je ranivá energie předávána cíli, na chladné, úderné a střelné.²⁷

- **Chladná zbraň**

Je to ostrá, bílá nebo studená zbraň. Na zvěř nebo člověka působí bodnutím čepele, vedené jílcem nebo ratištěm, popřípadě topůrkem. Může se jednat o oštěp, dýku, meč, sekeru, kopí apod..²⁸

- **Úderná zbraň**

Působí na zvěř nebo člověka přeměnou pohybové energie na destrukci zasaženého místa. Jde o mlat, kyj, palcát apod..²⁹

- **Střelná zbraň**

Je zbraň, u které je funkce odvozena od okamžitého uvolnění energie při výstřelu, zkonstruovaná pro požadovaný účinek na definovanou vzdálenost.³⁰ Střelné zbraně můžeme dále rozdělit podle uvolněné energie na mechanické, plynové a palné.

- Mechanické zbraně

²⁶ HRAZDÍRA, Ivo, Libor KOVÁRNÍK a František NOVOTNÝ. *Použití zbraně a zákon: stav k 1.4.2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2010, 412 s. Student (Leges). ISBN 80-858-5883-5.

²⁷ HRAZDÍRA, Ivo, Libor KOVÁRNÍK a František NOVOTNÝ. *Použití zbraně a zákon: stav k 1.4.2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2010, 412 s. Student (Leges). ISBN 80-858-5883-5.

²⁸ HRAZDÍRA, Ivo, Libor KOVÁRNÍK a František NOVOTNÝ. *Použití zbraně a zákon: stav k 1.4.2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2010, 412 s. Student (Leges). ISBN 80-858-5883-5.

²⁹ HRAZDÍRA, Ivo, Libor KOVÁRNÍK a František NOVOTNÝ. *Použití zbraně a zákon: stav k 1.4.2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2010, 412 s. Student (Leges). ISBN 80-858-5883-5.

³⁰ HRAZDÍRA, Ivo, Libor KOVÁRNÍK a František NOVOTNÝ. *Použití zbraně a zákon: stav k 1.4.2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2010, 412 s. Student (Leges). ISBN 80-858-5883-5.

Je to střelná zbraň, u které je její použití odvozeno od okamžitého uvolnění nahromaděné mechanické energie. Jde především o praky, vrhací kyje, bumerangy, oštěpy, luky a kuše.³¹

- Plynové zbraně

Jde o střelnou zbraň, u které je její použití odvozeno od okamžitého uvolnění energie stlačeného vzduchu nebo jiného plynu. Tyto zbraně můžeme dále dělit na vzduchovky, větrovky a plynovky.³²

- Palné zbraně

Jsou to střelné zbraně, u kterých je jejich funkce odvozena od okamžitého uvolnění chemické energie. Střela je uváděna do pohybu okamžitým uvolněním chemické energie a její přeměnou na energii mechanickou a tepelnou.³³ Palné zbraně můžeme dělit podle více hledisek, jako například podle účelu využití na zbraně vojenské, lovecké, sportovní a obranné.

Jak jsem již shora uvedl, zbraně a střelivo jsou upraveny ZStřel. Tento zákon rozděluje zbraně na zakázané (kategorie A), zbraně podléhající povolení (kategorie B), zbraně podléhající ohlášení (kategorie C) a ostatní zbraně (kategorie D).³⁴ Do těchto kategorií jsou rozděleny zbraně podle toho, jak by mohly ohrožovat bezpečnost. Jedna ze základních změn oproti předchozí úpravě je vznik kategorie podléhající povolení. Zákon dále vymezuje instituty, které nesmíme ztotožňovat. Je to držení zbraně a střeliva a nošení zbraně a střeliva. Držení zbraně musíme chápat tak, že máme možnost mít zbraň u sebe nebo jinak ji přechovávat, ale je vyloučeno její okamžité použití. Nošení zbraně je stejně jako u držení, možnost mít zbraň u sebe nebo ji jinak přechovávat, ale rozdíl spočívá v možnosti jejího okamžitého použití. Aby bylo u zbraně vyloučeno její okamžité použití, nesmí být zbraň nabita náboji v zásobníku, nábojové schránce, nábojové komoře hlavně nebo nábojových komorách válce revolveru, přičemž zásobníky

³¹ KOVÁRNÍK, Libor, ROUČ, Miroslav, Zbraně a střelivo. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. 24 s., ISBN 978-80-7380-030-7

³² KOVÁRNÍK, Libor, ROUČ, Miroslav, Zbraně a střelivo. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. 31 s., ISBN 978-80-7380-030-7

³³ KOVÁRNÍK, Libor, ROUČ, Miroslav, Zbraně a střelivo. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. 32 s., ISBN 978-80-7380-030-7

³⁴ TERYNGEL, Jiří a KREML, Antonín. *Zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. Komentáře Wolters Kluwer. 10 s. ISBN 978-807-3574-611.

jsou prázdné. S každou střelnou zbraní se musí zacházet tak, jako by byla nabitá.

35

Každý právní předpis, který umožňuje oprávněné použití zbraně má svou vlastní úpravu vymezující pojem „zbraň“. Vysvětlení pojmu zbraň je tedy různé v závislosti na předpisu, který tento pojem vymezuje.³⁶

Podle ZPolČR se v § 56 rozumí zbraní, zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.

ZObecPol říká, že zbraní se rozumí krátká střelná zbraň, jejímž držitelem je podle zvláštních předpisů obec.

ZOzbSil říká, že vojenskou zbraní se rozumí vojenská střelná zbraň, vojenská zbraň bodná nebo sečná.

V ZVojPol nalezneme v § 44 vymezení pojmu zbraň. Toto ustanovení vymezuje zbraň jako bodné, sečné a střelné zbraně, výbušniny, výbušné předměty a pomůcky.

ZVojPol, ZVěžSluž a ZBIS specifikuje pojem zbraň pouze jako zbraň střelnou.

Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon ve znění pozdějších předpisů (dále jen „CelZák“) říká, že zbraní se rozumí zbraň střelná, bodná a sečná.

Dle mého názoru bychom sem mohli řadit i mysliveckou stráž. Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů výslovně nehovoří o použití zbraně. Tím pádem je svým způsobem speciální.

Existuje tedy 11 různých skupin subjektů, kterých by se mohlo týkat oprávněné použití zbraně podle §32 TrZ. Pokud nebudeme počítat strážníky a mysliveckou stráž, jde o příslušníky bezpečnostních sborů nebo o vojáky, tedy o osoby, u kterých je služební poměr upraven zvláštními zákony.

³⁵ HRAZDÍRA, Ivo, Libor KOVÁRNÍK a František NOVOTNÝ. *Použití zbraně a zákon: stav k 1.4.2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2010, 412 s. Student (Leges). ISBN 80-858-5883-5.

³⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 57 s. ISBN 978-808-7576-649

4. Oprávněné použití zbraně podle jednotlivých právních předpisů

V této kapitole se budu zabývat oprávněným použitím zbraně podle jednotlivých právních předpisů. V jednotlivých podkapitolách rozeberu samostatně orgány mající zákonné zmocnění k použití zbraně.

4.1 Policie ČR

Policii ČR upravuje ZPolČR. Předtím než se budu zabývat samotným oprávněným použitím zbraně, zmíním bych, jaké jsou úkoly policie a k čemu slouží. Policie slouží veřejnosti, což spočívá v zohledňování potřeb veřejnosti a k vybudování podpory, součinnosti, důvěry a pocitu vzájemnosti mezi policií a veřejností.³⁷ (§ 2 ZPolČR) *„Její úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropských společenství nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.“* Může také nastat situace, kdy nejsou k zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti dostačující síly a prostředky Policie ČR. V takovém případě má vláda České republiky možnost usnesením povolat vojáky v činné službě, příslušníky Vězeňské služby České republiky nebo Celní správy České republiky, aby plnili úkoly policie. Tyto osoby mají na základě zmíněného usnesení stejná oprávnění a povinnosti jako policisté, neurčí-li vláda něco jiného. Povolané osoby musí být řádně proškoleny.³⁸

Zákon rozlišuje termíny „policie“, „policista“ a „zaměstnanec policie“. Jestliže zákon hovoří o „policii“, pak určitou činnost může vykonávat jak policista, tak zaměstnanec policie. Na druhou stranu se některá oprávnění a povinnosti vztahují pouze na policisty.

U policisty je použití zbraně nejdůležitější, a co se týče do zásahu práv jiné osoby nejvýznamnější zasahující prostředek. Použití zbraně je až poslední možností, kterou by měl policista dosáhnout svého sledovaného cíle, tzv. ultima ratio. Zbraň

³⁷ FILÁK, Antonín. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009. ISBN 978-808-6477-497.

³⁸ FILÁK, Antonín. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009. ISBN 978-808-6477-497.

by měl policista tedy použít pouze v případě, kdy jiné méně účinné prostředky nepostačují. V souvislosti s použitím zbraně nesmíme zapomínat na to, že právo na život je obsaženo jak ve významných mezinárodních smlouvách, tak i v ústavním pořádku České republiky. Policista může použít jen takovou zbraň, k jejímuž použití byl vycvičen.³⁹

Policista může použít zbraň i jako donucovací prostředek. Existují tři formy použití zbraně jako donucovacího prostředku. První z nich je úder střelnou zbraní. Takto použít střelnou zbraň připadá v úvahu, je-li policista překvapen oponentem a nemá čas řešit situaci jinak. Dalším způsobem použití zbraně jako donucovacího prostředku je hrozba namířena střelnou zbraní. Tato forma je velice často využívána. Dříve než tento donucovací prostředek policista užije, je nutné zvážit, zda účelu sledovaného služebním zákrokem nelze dosáhnout jinak. Třetí formou je varovný výstřel. Z těchto tři zmíněných forem je tato ta nejdůležitější. Pokud osoba neuposlechne, následuje použití střelné zbraně.⁴⁰

Použití zbraně policistou je obsaženo v § 56 ZpolČR. Obsahuje taxativní výčet okolností, za kterých je policista oprávněn použít zbraň.

(1) „Policista je oprávněn použít zbraň

- a) v nutné obraně nebo v krajní nouzi,*
- b) jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt,*
- c) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet,*
- d) nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného zákroku,*
- e) aby odvrátil násilný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt anebo prostor,*
- f) nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu nezastaví,*
- g) jestliže osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu*

³⁹ ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František, ŠMERDA, Radek. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň, 2013, 213 s. ISBN 978-807-3804-473

⁴⁰ FILÁK, Antonín. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009. ISBN 978-808-6477-497. 125 s.

policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby, nebo

h) ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby.

- (2) Použití zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až f) je přípustné pouze za podmínky, že užití donucovacího prostředku by bylo zřejmě neúčinné.*
- (3) Před použitím zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až e) je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito zbraně. Od výzvy s výstrahou lze upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví policisty nebo jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.*
- (4) Při použití zbraně je policista povinen dbát nutné opatrnosti, zejména neohrozit život jiných osob a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje.*
- (5) Zbraní podle této hlavy se rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.“*

Policisté mohou použít zbraň podle již zmíněného § 56 ZpolČR, který v následujícím textu rozvedu a pokusím se objasnit jeho jednotlivá ustanovení.

(a) Policista může použít zbraň, pokud jedná v nutné obraně nebo v krajní nouzi. Jednáním v nutné obraně musí být odvrácen přímo hrozící nebo trvající útok na zájmy chráněné trestním zákonem a obrana nesmí být zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Jednáním v krajní nouzi musí policista odvracet přímo hrozící nebezpečí zájmu chráněnému TrZ, nebezpečí není možné za daných okolností odvrátit jinak a následek nesmí být stejně závažný nebo závažnější než ten který hrozil. Např. *„policista použije zbraň za účelem otevření a zjednání si přístupu do obydlí, jiného prostoru a na pozemek a provedení tam potřebných úkonů nebo jiných opatření, jestliže vstup je tam nezbytný pro ochranu života nebo zdraví osob, anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejného pořádku a*

*bezpečnosti a v daném případě nebezpečí, přímo hrozící poruchou chráněných hodnot, nelze odvrátit jinak*⁴¹.

Jak už jsem dříve uvedl, za jednání způsobené v nutné obraně nebo krajní nouzi nebude osoba trestně odpovědná už od počátku.

(b, c) Zákon o policii nezná pojem „nebezpečný pachatel“. Pod tímto pojmem si můžeme představit ozbrojeného pachatele, pachatele zločinu, či zvláště závažného zločinu přistiženého při jeho spáchání, nebo toho kdo zadržuje rukojmí apod. V dané situaci musí být patrné, že pachatel svým nebezpečným jednáním ohrožuje život, zdraví nebo majetek jiných osob, a z hlediska veřejného zájmu lze pachatele označit za nebezpečného. Akceptovatelné je i zranění nebo dokonce zabití nebezpečné osoby, pokud policista musí zabránit hrozícímu nebezpečí. Policista může však použít zbraň pouze za předpokladu, že nebezpečného pachatele nelze v daném případě zadržet jiným způsobem, např. některými donucovacími prostředky. Může nastat situace, že pachatel bude v úkrytu, za což se dá považovat každá situace, kdy brání policistovi ve sledování jeho činnosti.

Před tím než policista použije zbraň, musí tomuto úkonu předcházet výzva. Pokud je to možné, tak použije slova „Jménem zákona“. Ve výzvě musí pachateli sdělit, co po něm požaduje a zároveň, co bude následovat, pokud neuposlechne. Výzva nemusí být použita v případě, že by nebyla účelná. Není tedy podmínkou obligatorní. Pokud věc nesnese odkladu, může být též upuštěno od výzvy. Je pouze na policistovi, který zakročuje, aby posoudil nebezpečí z prodlení. Pokud je ohrožen život nebo zdraví policisty nebo jiné osoby, existuje zde zákonná podmínka upuštění od výzvy. Pokud policista vyzývá pachatele, musí tak učinit bezprostředně před tím, než použije zbraň, ale musí zde být dán časový prostor pro posouzení reakce adresáta. Z výzvy musí pro pachatele jasně vyplynout, že pokud neuposlechne, může policista využít práva použít zbraň. Pokud neuposlechne osoba výzvy, může být sankcionována podle § 47 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.⁴²

(d) Podle zákona o policii je zákrok chápán jako úkon, při kterém dochází k přímému vynucování splnění právní povinnosti nebo k přímé ochraně práv za použití síly, anebo hrozby jejího použití. Pojem závažný zákrok není definován.

⁴¹ FILÁK, Antonín. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009. ISBN 978-808-6477-497.

⁴² ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František, ŠMERDA, Radek. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň, 2013, 214 s. ISBN 978-807-3804-473

Za závažný zákrok bychom mohli považovat takový zákrok, který po svém dokončení způsobí nevratné bezpečnostní následky či jiné mimořádné závažné důsledky.⁴³ Jestliže má nebezpečný pachatel v úmyslu zmařit závažný služební zákrok policisty, což se považuje za aktivní odpor a tento odpor je tak velký, že ho policista nemůže překonat jiným způsobem, je policista oprávněn k použití zbraně.⁴⁴ U pasivního odporu je vyloučeno použití zbraně, jelikož použití střelnou zbraň je možno až jako ultima ratio.

(e) Policista je oprávněn použít zbraň také, pokud odvrací násilný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt, anebo prostor. Za chráněný objekt považujeme např. Parlament ČR, Policejní prezidium ČR, Úřad vlády ČR, Národní bezpečnostní úřad aj.⁴⁵ Násilný útok můžeme chápat jako fyzický útok, při kterém je užito střelných nebo jiných zbraní, výbušnin nebo kupříkladu využití automobilu. Útok nemusí být proveden pouze vniknutím do objektu, nýbrž může vést i k jeho poškození nebo jinému znehodnocení.⁴⁶ Aby útok mohl být považován za nebezpečný, musí se přihlížet ke konkrétním okolnostem, a to např. k povaze střeženého objektu, jaký je počet útočících osob a k dalším faktorům.⁴⁷

(f) Policista může také použít zbraň proti dopravnímu prostředku, především pak proti silničnímu motorovému vozidlu. Zbraň použije z toho důvodu, aby vozidlo zastavil, bude tedy mířit např. na pneumatiky. Aby byl policista oprávněn použít zbraň, musí splnit určité podmínky. Musí provést dvojí výzvu nebo znamení k zastavení dopravního prostředku podle zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů. Dle tohoto zákona může z jedoucího vozidla policista nebo strážník obecní policie zastavovat vozidla pomocí rozsvíceného nápisu „STOP“.⁴⁸ Není však možné automobil zastavit za použití donucovacích prostředků jako je např. zastavovací pás. Aby se jednalo o bezohlednou jízdu, musí jí být vážně ohrožen život či zdraví osob jak na pozemní komunikaci a jejím okolí, tak i uvnitř vozidla. Dříve než policista použije

⁴³ ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František, ŠMERDA, Radek. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň, 2013, 213 s. ISBN 978-807-3804-473

⁴⁴ FILÁK, Antonín. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009. 135 s. ISBN 978-808-6477-497.

⁴⁵ FILÁK, Antonín. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009. 116 s. ISBN 978-808-6477-497.

⁴⁶ ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František, ŠMERDA, Radek. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň, 2013, 216 s. ISBN 978-807-3804-473

⁴⁷ MATES, Pavel. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009*. Praha: Linde, 2009. 122 s. ISBN 978-807-2017-430.

⁴⁸ MATES, Pavel. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009*. Praha: Linde, 2009. 123 s. ISBN 978-807-2017-430.

zbraň, musí vyhodnotit, zda střelbou neohrozí život a zdraví nezúčastněných osob.⁴⁹

(g) Jak už jsem dříve uvedl, mezi nejdůležitější donucovací prostředky, které má policie k dispozici patří varovný výstřel a hrozba namířená střelnou zbraní, které budou použity před tím, než policista bude střílet. Musí tedy trvat protiprávní jednání, kvůli kterému bylo použito těchto donucovacích prostředků. Zbraň může být tedy použita pouze v případě, kdy osoba neuposlechla pokynů policisty k zajištění bezpečnosti.⁵⁰

(h) Podle tohoto ustanovení může policista použít zbraň proti zvířeti volně žijícímu, zvířeti v lidské péči, hospodářskému zvířeti nebo zvířeti v zájmovém chovu. Důležité je, že zvíře představuje nebezpečí. Není důležité, zda je zvíře na policistu nebo jinou osobu poštíváno, nebo zdali je zvíře splašené či trpí závažnou nemocí. Že je zvíře zneškodněno, nemusí nutně znamenat, že musí být usmrceno. Postačí, že nebude představovat hrozbu pro život a zdraví jiných osob. Na ochranu majetku se však toto ustanovení nevztahuje. Pokud tedy zvíře ničí nebo ohrožuje majetek, nemůže proti němu být použito střelné zbraně. Rozdíl můžeme nalézt v zákoně o myslivosti, který opravňuje např. usmrcovat kočky potulující se v honitbě ve vzdálenosti větší než 200 m od nejbližší nemovitosti sloužící k bydlení.⁵¹

Z případů, které nalezneme pod písmeny a - f, lze dovozovat, že policista je oprávněn použít zbraň až poté, co bylo neúčinné použití donucovacích prostředků. Neznamená to ale, že by je vždy musel využít. Je jen na vyhodnocení policisty, zda užitím donucovacího prostředku dosáhne sledovaného cíle, či nikoliv. Pokud by tedy vyhodnotil, že sledovaného cíle nedosáhne donucovacími prostředky, může použít zbraň rovnou.⁵²

Pokud policista použije zbraň, jsou s tímto aktem spojena určitá rizika, která by se měl snažit co nejvíce snížit. Jestliže použije zbraň, musí brát na vědomí místo, kde ji použije, ostatní osoby v dosahu a dále také denní dobu. Pokud

⁴⁹ FILÁK, Antonín. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009. 136 s. ISBN 978-808-6477-497.

⁵⁰ FILÁK, Antonín. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009. 136 s. ISBN 978-808-6477-497.

⁵¹ ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František, ŠMERDA, Radek. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň, 2013, 217 s. ISBN 978-807-3804-473.

⁵² ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František, ŠMERDA, Radek. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň, 2013, 217 s. ISBN 978-807-3804-473.

policista zbraň použije, je důležité si uvědomit, že cílem není osobu usmrtit, ale ukončit její protiprávní jednání. To jest zabránit jí v poškozování nebo ohrožování chráněných zájmů, nebo jí zabránit v útěku apod..⁵³

S použitím zbraně policistou jsou spojeny určité povinnosti, které musí být splněny. Jsou uvedeny v § 57 ZPolČR. První z nich je, že osobě, vůči níž byla použita zbraň, musí být poskytnuta první pomoc a lékařské ošetření, hned jak to okolnosti dovolují. U použití zbraně to platí vždy, protože pokud je použitím zbraně zasáhnuo tělo osoby, dojde téměř vždy ke zranění. Další povinností je, že policista musí podat hlášení svému nadřízenému a sepsat o tom úřední záznam. V tomto záznamu musí uvést např. jaké zbraně použil nebo proti komu nebo čemu je použil. Poslední podmínkou je, že vedoucí policejního útvaru musí vyrozumět státního zástupce, pokud dojde ke zranění, usmrcení nebo škodě nikoli nepatrné. O jaké zranění by se mělo jednat, se zákon nezmiňuje. Z toho musíme dovozovat, že by se mělo hlásit každé zranění, které je důsledkem použití zbraně. Pokud dojde ke škodě, zákon říká, že by se mělo jednat o škodu nikoli nepatrnou, čímž se podle § 138 odst. 1 TrZ rozumí škoda nejméně 5000 Kč. S přihlédnutím k okolnostem konkrétních příkladů se může stát, že půjde i o částku nižší. Toto má být oznámeno bez zbytečného odkladu. Pokud ale dojde ke zpoždění, lze to omluvit plněním jiných závažných úkolů, které svojí závažností převyšují tuto povinnost.

Při použití donucovacích prostředků a zbraně zde existují i určitá omezení. Jsou uvedena v § 58 ZPolČR. Oproti předešlé úpravě došlo k zpřesnění podmínky slovem „zjevně“. Použití zbraně a donucovacích prostředků uvedených v zákoně je vyloučeno: proti těhotné ženě, to se bude posuzovat podle toho, zda je na ženě gravidita zjevná. Pokud se bude jednat o osoby mladší 15 let nebo o osoby vysokého věku, bude se v dané situaci posuzovat hlavně jejich fyzický vzhled a stav. U osob se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou se bude přihlížet k tomu, jestli mají tyto osoby ochrnuté končetiny, pohybují se pouze s pomocí invalidního vozíku nebo o berlích nebo zdali jsou nevidomé. Jak jsem již uvedl, podle nové úpravy postačí, pokud tyto osoby zmíněné podmínky splňují alespoň zjevně. Zákon ale i zde připouští výjimku k použití donucovacích prostředků a zbraně, a to sice pokud takové osoby představují nebezpečí pro život nebo zdraví policisty

⁵³ MATES, Pavel. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009.* Praha: Linde, 2009. 125 s. ISBN 978-807-2017-430..

nebo jiných osob. Toto omezení nebude dále platit v případě, pokud útokem může vzniknout větší škoda, tím se podle § 138 odst. 1 TrZ rozumí částka nejméně 50 000 Kč. Posouzení situace, zda se o takovou částku jedná, je na policistovi. Může se tedy stát, že dojde k určité odchylce od částky uvedené v zákoně, ta však nesmí být nepřiměřená. Tyto výjimky platí pro donucovací prostředky a zbraň. Policista ale musí zvážit, zda hrozbu nelze odvrátit jinak.⁵⁴

Každý policista nese svou vlastní odpovědnost za použití zbraně podle zákona. Existuje zde ale výjimka, pokud jde o zákroky pod jednotným velením, odpovědnost přechází na velícího policistu. Pokud tedy nadřízený vydá rozkaz, přebírá velení až do skončení zákroku. Je-li rozkaz v zřejmém rozporu s platnou právní úpravou, má policista povinnost ho na tuto skutečnost upozornit. Může ale nastat situace, kdy velitel bude i přes toto upozornění požadovat písemné vydání takového rozkazu. Velitel má povinnost takové žádosti vyhovět, ale musí to umožňovat okolnosti výkonu služby. Pokud to okolnosti neumožňují, musí tak velitel učinit okamžitě poté, co překážky k vydání odpadnou. Policista má povinnost takový rozkaz splnit a oznámit to nadřízenému veliteli zakročující jednotky. Toto ale neplatí, pokud by takovým rozkazem byl spáchán trestný čin. I přes to, co říká zákon č. 361/ 2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů v § 46 odst. 2, takový rozkaz splnit nesmí, protože pokud by tak učinil, dopustil by se sám trestného činu, o čemž hovoří odst. 3 tohoto zákona. Takovým neuposlechnutím nebude založena odpovědnost za trestný čin neuposlechnutí rozkazu podle § 375 TrZ. Policista také nemusí uposlechnout rozkaz od osoby, která je k vydání takového rozkazu věcně nebo místně nepřislušná. Nadřízený velitele zakročující jednotky by měl podepsat písemný záznam o rozhodnutí, která učinil velitel zakročující jednotky. V tomto písemném záznamu by měly být uvedeny informace o tom, jakých donucovacích prostředků a zbraní bylo použito.⁵⁵

⁵⁴ MATES, Pavel. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009*. Praha: Linde, 2009. 126 s. ISBN 978-807-2017-430.

⁵⁵ FILÁK, Antonín. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009. 141 s . ISBN 978-808-6477-497. 141 s

4.2 Obecní policie

Zřizovat a zrušovat obecní policii může pouze zastupitelstvo obce, to upravuje § 35a zákona č. 313/ 2002 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto zákona je zřízení obecní policie pouhou možností, nikoliv povinností obce. Pokud se obec rozhodne ke zřízení obecní policie, činí tak obecně závaznou vyhláškou. Obecní policie je podřízena obci a za její činnost nese odpovědnost obec, dále finančně a materiálně zajišťuje obecní policii. Cílem zákona o obecní policii bylo, aby obec měla možnost zřídit vlastní donucovací aparát při politické a společenské odpovědnosti a při zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku. V České republice ke stavu k 1. 1. 2013 bylo zřízeno celkem 353 obecních a městských policií s celkovým počtem 9538 zaměstnanců. Obecní policie je orgánem obce a v Praze orgánem hlavního města Prahy. Obecní policie nemá právní osobnost ze soukromoprávního hlediska, takže všechny úkony činí obec. Obecní policii bychom mohli nazvat jako veřejný sbor či pořádkový orgán obce. Nelze jednoznačně určit, zda je činnost obecní policie vykonávána v přenesené nebo samostatné působnosti. Její činnost je brána jako veřejně prospěšná, proto zde existuje řada výjimek v právních předpisech z jinak obecně určených zákazů nebo omezení.⁵⁶

Použití služební zbraně strážníkem upravuje ZObecPol především v § 20, ale také v § 21 - 23. Tento zákon ale neukládá povinnost obci, aby měla svou obecní policii vyzbrojenou. Je to tedy pouze na rozhodnutí dané obce. I pokud se obec rozhodne, že bude její obecní policie vyzbrojena, neznamená to, že to bude platit pro všechny strážníky. O tom, kdo ze strážníků bude moci používat služební zbraň, rozhodne obec vnitřním předpisem. Jestliže obec vyzbrojí svou obecní policii, bude se řídit podle ZStřel. Tento zákon se zcela vztahuje na služební zbraně obecní policie, to samé platí i pro strážníky. Obec je vlastníkem zbraně, tudíž je na ni zbraň registrována. Jak už jsem uvedl v dřívější kapitole, zbraní obecní policie je krátká střelná zbraň, jejímž majitelem je obec. Zákon o zbraních definuje krátkou zbraň jako zbraň palnou, jejíž délka hlavně nepřesahuje 300 mm nebo jejíž délka nepřesahuje 600 mm. Většinou se jedná, z pohledu obecní policie, o pistole a revolvery, které jsou řazeny do kategorie B podléhající povolení. Krátké zbraně nejsou pouze pistole a revolvery, ale také např.

⁵⁶ VETEŠNÍK, Pavel a kol. *Obecní policie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 33 s. ISBN 978-807-3804-633.

samonabíjecí verze samopalů pistolových ráží. Takové zbraně by však k činnosti obecní policie nebyly vhodné.⁵⁷ Proto je v současné době v poslanecké sněmovně projednáván návrh na změnu tohoto zákona. V návrhu je změna v § 20 odst. 3 ZObecPol. „*Služební zbraní podle tohoto zákona se rozumí pistole nebo revolver, jejichž držitelem je podle zvláštního zákona obec. Strážník je v pracovní době oprávněn nosit pouze služební zbraň, to neplatí, pokud strážník při plnění úkolů podle zvláštního právního předpisu nosí plynovou nebo mechanickou zbraň kategorie D podle zvláštního právního předpisu.*“ Takto zněl poslední návrh, který jsem dohledal. Je možné, že se tento návrh bude v průběhu legislativního procesu měnit.

Jak jsem shora uvedl, majitelem a držitelem zbraně je obec. Musí mít tedy zbrojní licenci. ZStřel v § 31 uvádí, že jde o veřejnou listinu, která opravňuje právnickou nebo fyzickou osobu k nabývání vlastnictví a přechovávání zbraní a střeliva v rozsahu oprávnění stanovených pro jednotlivé skupiny. Tento zákon rozlišuje deset skupin podle důvodu užívání. Co se týče obecní policie, půjde o zbrojní licenci skupiny J. Podat žádost o licenci musí obec jakožto právnická osoba. Taková žádost musí být podána u příslušného útvaru Policie ČR a musí být na předepsaném tiskopise. ZStřel v § 32 určí náležitosti žádosti k vydání zbrojní licence. Konkrétně u zbrojní licence skupiny J musí být uvedeno, o jakou konkrétní obec jde, a také musí být uvedeno, že jde o potřebu zbraní pro činnost obecní policie. Žádost musí dále obsahovat na jaké adrese a místě budou zbraně přechovávány a skladovány a také, jakým způsobem budou zabezpečeny. Dále musí být v žádosti uvedeny osobní údaje odpovědného zástupce obce a také informace, jaké kategorie zbraní budou k činnosti používány. ZStřel v § 33 odst. 1 písm. b) říká, že žadatel má povinnost prokázat oprávnění provádět činnost, kvůli které podává žádost, a že k vykonávání takové činnosti potřebuje zbraň. Toto všechno musí být obsaženo v žádosti. I přesto, že se zbrojní licence vydává na dobu neurčitou, může být odebrána rozhodnutím krajského ředitelství Policie ČR, nebo také může platnost zaniknout. Toto nám upravuje § 36-37 ZStřel. Držitel zbrojní licence J má možnost získávat do svého vlastnictví zbraně různých kategorií. Pokud jde o obecní policii, může jít pouze o krátkou střelnou zbraň. Krátké střelné zbraně mohou spadat do kategorie B i C. Jelikož pro potřeby obecní policie připadají v úvahu pouze ty z kategorie B, je vybavena zbraněmi

⁵⁷ VETEŠNÍK, Pavel a kol. *Obecní policie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 178 s. ISBN 978-807-3804-633.

z této kategorie. Pokud tedy obec žádá Policii ČR k vydání zbraní, musí tak učinit u každé jednotlivé zbraně zvlášť. Povinnosti držitele zbrojní licence jsou upraveny v § 39 ZStřel. V našem případě se jedná o obec. Zbraň může nosit a držet pouze zaměstnanec obce, přičemž musí mít zbrojní průkaz.

Zbrojní průkaz a jeho kategorie můžeme nalézt v § 16 ZStřel. Rozděluje zbrojní průkaz do osmi skupin. Zaměstnanec obce musí mít skupinu D, která ho opravňuje k výkonu povolání nebo zaměstnání. Je na obci, aby zajistila tyto podmínky. Povinností obce je i to, že kontroluje, zda je zbraň používána k výkonu činnosti obecní policie. Zabezpečení zbraní je uvedeno v § 58 ZStřel. Aby zbraně nebyly zneužity, ztraceny nebo odcizeny, je povinností obce, aby vytvořila podmínky pro jejich zabezpečení.

Zabezpečení zbraní není vždy stejné. Jde o to, jaký počet zbraní je momentálně zabezpečován. Počet zbraní, které obec vlastní, tedy není podstatný. Zbraně nemusejí být zabezpečovány pouze na jednom místě, ale třeba na více služebnách obecní policie. Zákon nenařizuje, jaký by měl být konkrétní počet takových míst. Pokud se zaměříme na parametry zabezpečení na jednotlivých místech, půjde vždy o počet kusů. Pokud jde o počet do deseti kusů, musí být uloženy v uzamykatelné ocelové schránce, uzamykatelné ocelové skříni nebo zvláštním uzamykatelném zařízení. Jestliže se bude zabezpečovat více jak deset kusů zbraní, musí být v uzamykatelném skříňovém trezoru, uzamčené místnosti nebo v samostatném objektu. A pokud půjde o více jak dvacet kusů, musí být v uzamčené místnosti, samostatném objektu nebo komorovém trezoru, které musí chránit elektronické zabezpečovací zařízení. Tyto nástroje k zabezpečení zbraní musí splňovat nařízení vlády. Takto zabezpečované zbraně musí být vždy v nenabitém stavu. Pokud dojde ke ztrátě či odcizení zbraní, musí být taková skutečnost ohlášena obcí Policii ČR. Pokud si Policie ČR vyžádá zbraně ke kontrole, musí je obec vydat. Strážníci musí minimálně jednou ročně absolvovat cvičné střelby, které musí být zaevidovány. Mezi další základní povinnosti obce patří vytvoření zbrojní, což jí ukládá § 39 odst. 1 písm. a) ZStřel. Jde o osobu, která dohlíží na to, že je se zbraněmi nakládáno podle zákona.⁵⁸

Policie ČR pravidelně kontroluje, jak jsou zbraně zabezpečovány, dále se stará o jejich manipulaci a evidenci. Obec spáchá správní delikt, pokud poruší

⁵⁸ VETEŠNÍK, Pavel a kol. *Obecní policie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 33 s. ISBN 978-807-3804-633.

povinnosti, které jí ukládá zákon. Pokud obec poruší některé z těchto zákonných povinností, může jí být uložena pokuta až do jednoho milionu korun nebo může zbraň propadnout. V krajním případě, pokud by se povinnosti porušovaly častěji, obec by mohla o zbrojní licenci až přijít.

Zákon o obecní policii nám říká, že služební zbraň může používat pouze strážník. Nemusí to být ale vždy pravda. Může se jednat i o zaměstnance obce, již zmíněného zbrojíře. Jak jsem dříve uvedl, uživatel zbraně obce musí mít zbrojní průkaz skupiny D. Aby mohla osoba získat takový zbrojní průkaz, musí splňovat určité náležitosti. Musí se jednat o fyzickou osobu, jejíž místo pobytu je v České republice a jejíž věk je minimálně 21 let. Dále musí být svéprávná a zdravotně způsobilá, odborně způsobilá, bezúhonná a spolehlivá. Od novely, která bude účinná od 1. 7. 2014 se bude zbrojní průkaz vydávat na deset let, momentálně to je pět let. Vzhledem k účelu vydání zbrojního průkazu této skupiny jsou na tuto skupinu kladeny vyšší nároky. Je to z toho důvodu, že ten, komu je takový průkaz vydán zbraň užívá každodenně, na veřejnosti a vlastně je součástí jeho práce.⁵⁹

Podle § 76 – 76b ZStřel se může strážník dopustit přestupku. Takový přestupek bude z hlediska věcné příslušnosti projednávat obecní úřad obce s rozšířenou působností. Místní příslušnost určí zákon o přestupcích. Pokud je spáchán přestupek podle ZStřel, neznamená to, že by osoba okamžitě přišla o zbrojní průkaz. Pokud by však za tři roky osoba spáchala více jak jeden přestupek, rozhodl by útvar Policie ČR ve správním řízení o jeho odnětí. Bylo by to z důvodu ztráty spolehlivosti. Podle § 28 odst. 3 ZStřel, může strážník nosit a držet zbraň, kterou vlastní obec a která je vydána k činnosti obecní policie. Takové zbraně může mít maximálně dvě. Strážník může nosit zbraň tak, aby byla viditelná, nemusí ji tedy skrývat. Pokud strážník vykonává svou činnost, nemůže k tomuto účelu používat svou soukromou zbraň. To mu ale nebrání, aby ji měl v pracovní době u sebe. Pro jeho soukromou zbraň samozřejmě neplatí, že ji může nosit viditelně. Takovou zbraň může použít pouze v rámci nutné obrany nebo krajní nouze, stejně jako každá jiná osoba, která je držitelem. Pokud strážník užije služební zbraň k odvrácení protiprávního stavu, musí to být až jako krajní prostředek. Užitím zbraně je myšlena střelba. Pokud by byla použita k jinému účelu, jednalo by se o donucovací prostředek. Co se týče oprávněného použití

⁵⁹ VETEŠNÍK, Pavel a kol. *Obecní policie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 33 s. ISBN 978-807-3804-633.

zbraně strážníky, zákonné ustanovení je o hodně užší než u Policie ČR, která může použít zbraň podle § 56 ZObecPol ve více případech. Podle § 20 ZObecPol může strážník oprávněně použít zbraň za podmínek nutné obrany, krajní nouze nebo aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, kterého nemůže jiným způsobem zadržet. Podmínky pro použití zbraně strážníky jsou téměř totožné s těmi, které jsou ukládány Policii ČR v případech, ve kterých se shodují.

V povinnostech po použití služební zbraně také nemůžeme nalézt velké rozdíly mezi strážníky a policisty. Pokud dojde při použití služební zbraně ke zranění, musí strážník poskytnout zraněnému pomoc, jakmile to okolnosti dovolí. Takovou pomoc nemusí poskytnout pouze strážník, který služební zbraň použil, ale může ji poskytnout jakýkoliv strážník, který je přítomný a je k takovému účelu nejlépe vyškolen. Jakmile je poskytnuta první pomoc, má strážník povinnost přivolat rychlou záchrannou službu. Pokud tedy strážník použije služební zbraň, musí o tom stejně jako policista sepsat úřední záznam. Co se týče informační povinnosti u strážníka, není podstatné, jestli došlo ke zranění osoby nebo škodě na majetku. Po každém použití služební zbraně musí informovat osobu řídící obecní policii. Musí tak učinit co nejdříve, tedy bezodkladně. Zákon o obecní policii neuvádí, jakým přesným způsobem by to mělo být učiněno. Jde tedy hlavně o okolnosti daného případu či velikosti obecní policie. Je tedy možné, aby osoba, která řídí obecní policii, byla informována strážníkem telefonicky z místa, kde byla použita zbraň nebo tak může učinit prostřednictvím operačního centra či dispečinku obecní policie. Pokud je tedy strážníkem služební zbraň použita, musí o tom být informována Policie ČR. Vzhledem k tomu, že použití zbraně je velmi závažným krokem, musí strážník vždy učinit oznámení o takovém použití Policii ČR. Takto to činí z toho důvodu, aby byly prošetřeny bezodkladně a řádně všechny okolnosti jejího použití. Ke splnění oznámení může dojít i tak, že strážník přivolá Policii ČR a oznámí, k jaké situaci došlo. Policii ČR není nutné hlásit situace, kdy jsou zbraně ukládány a předávány, nemůžeme to považovat za použití zbraně. Máme tím na mysli tzv. ránu jistoty, například na střelnici nebo na služebně.⁶⁰

⁶⁰ VETEŠNÍK, Pavel a kol. *Obecní policie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 33 s. ISBN 978-807-3804-633

4.3 Vězeňská služba

Vězeňská služba a justiční stráž je upravena ZVězSluž . Ustanovení § 1 odst. 1 nám říká, že vězeňská služba a justiční stráž České republiky slouží k tomu, aby zajistila výkon vazby, výkon zabezpečovací detence, výkon trestu odnětí svobody a ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Úkoly, které musí plnit, jsou upraveny v § 2 a § 3 ZVězSluž. Tyto úkoly zajišťuje vězeňská stráž, justiční stráž, správní služba, Institut vzdělávání a pověřené orgány Vězeňské služby. Pokud jde o oprávněné použití zbraně, není podstatné, zda je příslušník zařazen do justiční stráže, vězeňské stráže nebo například do správní služby. V § 18 ZVězSluž nalezneme použití střelné zbraně, které se vztahuje na všechny příslušníky.

Pokud jde o povinnosti příslušníka, podle § 6 ZVězSluž, je povinen při provádění služebních zákroků a služebních úkonů dbát cti a důstojnosti osob, s nimiž jedná a nepřipustit, aby těmto osobám vznikla bezdůvodná újma, a aby případný zásah do jejich práv a svobod překročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného služebním zákrokem nebo služebním úkonem.

Stejně jako ZPolČR, tak i ZObecPol rozlišuje donucovací prostředky a použití zbraně. Na rozdíl od Policie ČR a obecní policie je zde zmíněna střelná zbraň, nikoliv pouze zbraň. Donucovací prostředky jsou uvedeny v § 17 ZVězSluž, kde můžeme pod písmeny k), l) a m) nalézt použití zbraně jako donucovacího prostředku. Použití střelné zbraně nám upravuje § 18 ZVězSluž. Toto ustanovení říká, že použít střelnou zbraň lze pouze výjimečně a to v pěti případech.

(§ 18 odst. 1 písm. a) ZVězSluž) Pokud jde o případ nutné obrany, aby odvrátil přímo hrozící nebo trvající útok proti jeho osobě, nebo pokud jde o útok na život a zdraví jiné osoby.

(§ 18 odst. 1 písm. b) ZVězSluž) Druhým případem je překonání odporu, který směřuje ke zmaření služebního zákroku, pokud jej nemůže překonat jinak a nedokončení takového zákroku by ohrozilo život nebo zdraví jiné osoby. Aby byly tedy splněny tyto podmínky v druhém případě, musí se jednat o služební zákrok, při kterém hrozí, že pokud nebude dokončen, bude ohrožen život nebo zdraví jiné osoby. Dále zde musí existovat odpor, který má za cíl takový zákrok

zmařit. Aby tedy mohl být zákrok dokončen, musí ho příslušník překonat. Střelnou zbraň může použít až tehdy, pokud odpor nelze překonat jiným způsobem.

(§18 odst. 1 písm. c) ZVězSluž) Třetím případem použití střelné zbraně příslušníkem je zamezení útěku osoby ve výkonu zabezpečovací detence, ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody ze střeženého objektu nebo při eskortě, v případě kdy není možno zadržet osobu jiným způsobem. Toto oprávnění tedy platí pro příslušníky proti všem osobám, které naplní tyto podmínky, na rozdíl od policistů, kteří mohou oprávněně použít zbraň proti nebezpečnému pachateli. To znamená, že policista nemá oprávnění použít zbraň vždy proti osobám, které naplní podmínky v písmenu c). Pokud se podíváme na § 2 odst. 1 písm. c) ZVězSluž, tak zjistíme, že mezi její úkoly patří střežit, předvádět a eskortovat osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody. Je tedy logické, že oprávněně použít střelnou zbraň mohou pouze tito příslušníci, při naplnění podmínek v písmenu c).

(§18 odst. 1 písm. d) ZVězSluž) Čtvrtým případem použití střelné zbraně je odvrácení nebezpečného útoku, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt nebo stanoviště. Použít střelnou zbraň lze však až po marné výzvě, aby bylo od útoku upuštěno. Pokud nahlédneme do § 3 odst. 2 ZVězSluž tak zjistíme, že příslušníci střeží vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence, budovy soudů, státních zastupitelství a ministerstvo spravedlnosti. Definici chráněného objektu v tomto zákoně nenalezneme. Podle mého názoru bychom mohli použít definici ze ZPolČR v § 48 odst. 2,3.

(§ 18 odst. 1 písm. e) ZVězSluž) Posledním případem použití střelné zbraně příslušníkem je zneškodnění zvířete, které ohrožuje život nebo zdraví osob. Toto oprávnění bychom mohli ztotožnit s tím, které upravuje § 56 odst. 1 písm. h) ZPolČR. I přesto, že v prvním případě (ZVězSluž) je uvedena osoba v množném čísle a v druhém případě (ZPolČR) v čísle jednotném, je dle mého názoru oprávnění pro tyto osoby stejné.

Pokud jde o těchto pět případů, oprávněně použít střelnou zbraň mohou příslušníci pouze za podmínky, jestliže by použití donucovacích prostředků bylo zřejmě neúčinné. To upravuje § 18 odst. 2 ZVězSluž. Dle mého názoru je toto ustanovení také totožné s ustanovením § 56 odst. 2 ZPolČR.

V prvních čtyřech případech písm. a) - d), tedy kromě písm. e), má příslušník povinnost vyzvat osobu proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito střelné zbraně. Od této výzvy s výstrahou má příslušník možnost upustit, pokud je ohrožen jeho život nebo zdraví, anebo život nebo zdraví jiné osoby, přičemž zákrok nesnese odkladu (§ 18 odst. 3 ZVězSluž). I toto ustanovení můžeme téměř ztotožnit s § 56 odst. 3 ZpolČR.

Pokud příslušník používá střelnou zbraň, má povinnost dbát nutné opatrnosti, aby zejména neohrozil život nebo zdraví jiných osob, a aby co nejvíce šetřil život osoby, proti níž zakročuje (§ 18 odst. 4 ZVězSluž). Pokud toto ustanovení srovnáme s ustanovením § 56 odst. 4 ZPolČR, můžeme říci, že jsou tato ustanovení téměř identická.

Pokud příslušník použije donucovací prostředek nebo zbraň, platí pro něj podobná omezení (§ 19 odst. 1 ZVězSluž.) jako pro policisty podle § 58 odst. 1 ZPolČR. Tyto ustanovení se shodují v tom, že zákrok nesmí být použit proti těhotné ženě, osobě vysokého věku, osobě se zjevným zdravotním postižením nebo osobě zjevně mladší 15 let. Rozdíl ale spatřuji v § 19 odst. 1 b) ZVězSluž. Zde je ještě navíc uveden jeden subjekt, a to žena. Toto v ZpolČR schází. Proti všem těmto osobám tedy nemůže být použita střelná zbraň příslušníkem, nicméně pokud útok těchto osob bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví příslušníka nebo jiné osoby, anebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak.

Pokud příslušník použije zbraň, musí dodržet povinnosti podle § 6 odst. 3 ZVězSluž. Což znamená, že musí prokázat svou příslušnost k Vězeňské službě. Dále musí použít domluvy, výzvy nebo varování k dosažení účelu zákroku bez jeho provedení. Slova „Jménem zákona“ užije před výzvou. Tyto povinnosti musí příslušník dodržet, jen pokud to dovolují okolnosti a povaha služebního zákroku.

Pokud při použití střelné zbraně dojde ke zranění osoby, má příslušník povinnost, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout jí první pomoc a zajistit její lékařské ošetření. Pokud použije střelnou zbraň, je jeho povinností to bezodkladně oznámit svému nadřízenému (§ 20 odst. 1, 2 ZVězSluž).

4.4 Celní správa

Celní správa je jedním z významných bezpečnostních sborů s dlouhou tradicí. Její činnost spočívá hlavně v dohledu nad výběrem cel, daní, poplatků a dalších povinných plateb. Základním pramenem je zákon č. 17/ 2012 Sb., O celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZCelSpr“) a také již zmiňovaný CelZák. Ustanovení o použití zbraně je uvedeno v obou zmíněných zákonech.

Úkoly, které náleží celní správě, vykonávají celníci a občanští zaměstnanci. Pro celníky platí, že se řídí zákonem upravující služební poměr příslušníků bezpečnostních sborů (§15 ods. 1 ZCelSpr). Občanští zaměstnanci vykonávají svoji činnost v rámci pracovního poměru (§ 15 odst. 2 ZCelSpr).

Povinnosti, oprávnění a prostředky celníka nám upravuje hlava III. CelZák. Pokud celník provádí služební zákrok a služební úkon, má povinnost dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob a nepřipustit, aby osobám v souvislosti s touto činností vznikla bezdůvodná újma a případný zásah do jejich práv a svobod překročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného služebním zákrokem nebo služebním úkonem (§ 24 odst. 1 CelZák) Toto bychom mohli přirovnat k ustanovení, které platí pro policisty a to konkrétně k ustanovení § 9 a § 11 ZpolČR.

Stejně jako u předešlých právních předpisů, tak i v CelZák můžeme nalézt rozdělení donucovacích prostředků a použití zbraně. Ohledně zbraně jako donucovacího prostředku hovoří § 38 odst. 1 písm. h), i), j) CelZák.

To, že celníci mají oprávnění nosit služební zbraň, upravuje § 39 CelZák. Samotné použití zbraně upravuje § 40 CelZák. Tento paragraf dovoluje celníkovi použít zbraň v osmi případech.

(§ 40 odst. 1 písm. a) CelZák) Prvním případem je, pokud při nutné obraně nebo při pomoci v nutné obraně odvrátil celník přímo hrozící nebo trvajících útok, který je veden proti němu samotnému, nebo jde o útok na život a zdraví jiné osoby. V porovnání se ZpolČR je rozdíl v tom, že zde chybí krajní nouze.

(§ 40 odst. 1 písm. b) CelZák) Druhým případem je, pokud se nebezpečný pachatel, proti němuž je zakročeno na výzvu nevzdá, nebo se zdráhá opustit svůj úkryt.

(§ 40 odst. 1 písm. c) CelZák) Třetí případ, kdy je možné použít zbraň nastane, pokud nelze jinak překonat aktivní odpor, který směřuje ke zmaření jeho závažného služebního zákroku.

(§ 40 odst. 1 písm. d) CelZák) Čtvrtým případem je zamezení útěku pachatele zvláště závažného zločinu, jehož nemůže jiným způsobem zadržet. Dle mého názoru můžeme říci, že v porovnání se ZpolČR, je druhý případ totožný s § 56 odst. 1. písm. b) ZpolČR, a třetí případ je také téměř stejný. Čtvrtý případ je rozdílný v tom, že v ZpolČR je uveden pojem nebezpečný pachatel, zatímco v CelZák zvláště závažný zločin.

(§ 40 odst. 1 písm. e) CelZák) Pátý případ nám říká, že použít zbraň lze k zadržení dopravního prostředku, jehož řidič nezastaví na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle zvláštních předpisů, a jiným způsobem jej není možno zastavit. Pokud ho porovnáme s § 56 odst. 1 písm. f) ZpolČR zjistíme, že použití zbraně policistou obsahuje oproti CelZák jednu podmínku navíc, kterou celník splnit nemusí. Jde o podmínku, že kromě opětovné výzvy nebo znamení musí řidič dopravního prostředku svou bezohlednou jízdou vážně ohrožovat život nebo zdraví osob. Z toho můžeme dovodit, že u celníků platí použití zbraně na širší okruh subjektů, než u policistů.

(§ 40 odst. 1 písm. f) CelZák) Šestým případem je odvracení nebezpečného útoku, který ohrožuje chráněný objekt celní správy nebo objekt územních finančních úřadů, v nichž celní orgány zabezpečují dodržování veřejného pořádku. Použití zbraň je možné až po marné výzvě, aby bylo upuštěno od tohoto útoku. Jde o téměř stejné ustanovení jako v § 56 odst. 1 písm. e) ZpolČR.

(§ 40 odst. 1 písm. g) CelZák) Sedmým případem je zneškodnění zvířete, které bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví osob, nebo bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví jiných zvířat. Stejně jako v § 18 odst. 1 písm. e) ZVězSluž jsou zde uvedeny osoby v množném čísle, na rozdíl od § 56 odst. 1 písm. h) ZpolČR. Jak už jsem uvedl v minulé kapitole, nemyslím si, že by zákonodárce zamýšlel rozdílné pojetí v těchto ustanoveních. V CelZák spatřuji rozdíl zejména v tom, že je uvedena bezprostřednost. V ZpolČR a ZVězSluž toto schází, můžeme tedy dovodit, že v CelZák jsou podmínky přísnější. Kromě osob jsou zde také ustanovení týkající se ohrožení zvířat.

(§ 40 odst. 1 písm. h) CelZák) Posledním případem je použití zbraně proti osobě, vůči které byl užit donucovací prostředek hrozby střelnou zbraní nebo donucovací prostředek ve formě varovného výstřelu, přičemž tato osoba neuposlechla pokynů celníka, které směřovaly k zajištění jeho vlastní bezpečnosti nebo bezpečnosti jiné osoby. Můžeme tedy říci, že je toto ustanovení totožné s ustanovením § 56 odst. 1 písm. g) ZPolČR.

(§ 40 odst. 3 CelZák) Celník může použít zbraň v případech a) - f) tedy pouze tehdy, pokud by použití donucovacích prostředků bylo zřejmě neúčinné. Toto ustanovení je tedy stejné jako u policisty (§ 56 odst. 2 ZpolČR).

(§ 40 odst. 4 CelZák) Ustanovení týkající se povinné výzvy s výstrahou před použitím zbraně, a podmínek za kterých lze od takové výzvy upustit, můžeme ztotožnit s § 56 odst. 2 ZPolČR. Stejně tak v § 40 odst. 5 CelZák má celník povinnost dbát nutné opatrnosti, zejména aby nedošlo k ohrožení života nebo zdraví jiných osob, a aby co nejvíce šetřil život osoby, proti níž zákrok směřuje. Toto ustanovení je stejné s ustanovením § 56 odst. 4 ZPolČR.

Ustanovení § 41 - 42 CelZák upravuje povinnosti celníka, které mu vzniknou po použití donucovacího prostředku nebo zbraně. Po každém použití zbraně, při kterém dojde ke zranění osoby, má celník povinnost, jakmile to okolnosti dovolí, zraněné osobě poskytnout první pomoc a zajistit jí lékařské ošetření. Dále musí učinit všechny neodkladné úkony, aby mohla být řádně prošetřena oprávněnost použití zbraně. Další povinností je bezodkladné hlášení o použití zbraně svému nadřízenému, a dále podání písemného hlášení, které bude obsahovat zejména důvody, průběh a výsledek použití zbraně. Pokud je použitím zbraně způsobena smrt, újma na zdraví nebo škoda na majetku, musí nadřízený zjistit, zdali nedošlo k porušení zákona, o tom má povinnost sepsat úřední záznam.

Zvláštní omezení pro použití zbraně platí proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou, anebo osobě zjevně mladší 15 let. Na tyto osoby celník nesmí použít zbraň, to však neplatí v případě, kdy tyto osoby bezprostředně ohrožují život nebo zdraví celníka nebo jiné osoby, anebo pokud hrozí na majetku větší škoda. A to vše za předpokladu, že takové nebezpečí není možné odvrátit jinak.

4.5 Ozbrojené síly

Ozbrojené síly se řídí ZOzbSil. Mezi základní úkoly ozbrojených sil patří příprava armády k obraně České republiky a bránění jí proti napadení z vnějšku. Armáda může být také užita ke střežení objektů důležitých pro obranu státu, k plnění úkolů Policie České republiky, k záchranným pracím při pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí nebo k likvidaci následků pohromy, k odstranění jiného hrozícího nebezpečí za použití vojenské techniky, k letecké dopravě ústavních činitelů, k zabezpečení letecké zdravotnické dopravy, k zabezpečení dopravy pro vlastní potřeby, k poskytování leteckých služeb, k zabezpečování dopravy na základě rozhodnutí vlády, k zabezpečení kulturních, vzdělávacích, sportovních a společenských akcí a nakonec k plnění humanitárních úkolů civilní ochrany. To vše upravuje § 9, 10 a 14 ZOzbSil.

Ozbrojené síly se dělí na armádu, Vojenskou kancelář prezidenta republiky, Hradní stráž a jsou tvořeny vojáky v činné službě (§ 3 ZOzbSil).

Civilní personál ozbrojených sil tvoří občanští zaměstnanci (§ 3 odst. 7 ZOzbSil). Těmto osobám však zákon nepřiznává žádnou úpravu, týkající se oprávněného použití zbraně.

Samotné použití zbraně je uvedeno v § 42 ZOzbSil. Tento zákon výslovně hovoří o použití vojenské zbraně. Co máme na mysli vojenskou zbraní je uvedeno v kapitole III. Použití zbraň podle § 42 odst. 1 ZOzbSil je oprávněn voják, který vykonává pořádkovou, strážní, eskortní a dozorní službu. ZOzbSil nám uvádí čtyři důvody, kdy voják může použít zbraň. Prvním důvodem je odvrácení přímo hrozícího nebo trvajícím útoku vedenému proti jeho osobě nebo útoku, který mu bezprostředně hrozí, anebo útok na život nebo zdraví jiné osoby (§ 42 odst. 1 písm. a) ZOzbSil). I když zde není uvedena nutná obrana, můžeme v tomto ustanovení nalézt některé její prvky.

Druhým důvodem je odvrácení nebezpečného útoku, který ohrožuje střežený objekt nebo stanoviště, a to po marné výzvě, aby od útoku bylo upuštěno (§ 42 odst. 1 písm. b) ZOzbSil). Toto ustanovení můžeme porovnat s ustanovením § 56 odst. 1 písm. e) ZPolČR. Jak jsem uvedl na začátku této podkapitoly, mezi úkoly armády patří střežení objektů důležitých pro obranu státu (§ 14 odst. 1 písm. a) ZOzbSil). Takové objekty vymezí vláda nařízením (§ 14 odst. 3

ZOzbSil). Tento druhý případ použití zbraně uvádí, že vojáci mohou plnit tyto úkoly armády.

Třetím důvodem je zamezení útěku ozbrojené osoby nebo osoby důvodně podezřelé ze spáchání zvláště závažného zločinu, kterou nelze jiným způsobem zadržet (§ 42 odst. 1 písm. c) ZOzbSil). Stejně jako v CelZák je zde uveden pojem zvláště závažný zločin, na rozdíl od § 56 odst. 1 písm. c) ZPolČR, kde je uveden nebezpečný pachatel. V ZPolČR tedy jde o širší pojem, ale pokud je osoba na útěku, může proti ní být použita vojenská zbraň bezprostředně. Z toho lze dovodit, že v ZOzbSil se pachatelova nebezpečnost zkoumat nebude.

Posledním důvodem, kdy je možné použít vojenskou zbraň je situace, kdy je třeba zneškodnit zvíře, které ohrožuje život nebo zdraví osob (§ 42 odst. 1 písm. d) ZOzbSil). Můžeme říci, že toto ustanovení je totožné s § 18 odst. 1 písm. e) ZVězSluž nebo s § 56 odst. 1 písm. h) ZPolČR.

To byly čtyři situace použití vojenské zbraně. U těchto situací platí, že pokud to okolnosti dovolují, má voják povinnost vyzvat osobu, proti níž je zakročováno, aby upustila od útoku nebo útěku zvoláním „Stůj“ nebo „Stůj, nebo střelím“ a podle situace použít i výstražný výstřel. Pokud zbraň použije, má povinnost dbát nutné opatrnosti, neohrožovat život a nezpůsobit zranění jiným osobám a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž takový zákrok směřuje (§ 42 odst. 3 ZOzbSil).

Přednost před použitím zbraně má užití zvláštních prostředků, zejména použití hmatů a chvatů sebeobrany, služebního psa nebo úderu vojenskou zbraní, a to vše pokud to okolnosti situace dovolují (§ 42 odst. 4 ZOzbSil).

U předešlých právních předpisů jsme mohli nalézt pojem donucovací prostředky. Ty se mají užít před použitím zbraně, dovoluje-li to situace. ZOzbSil nám upravuje zvláštní prostředky. Dle mého názoru můžeme říci, že se jedná o období donucovacích prostředků. Voják musí tyto zvláštní prostředky užít před použitím zbraně, ale samozřejmě pouze za předpokladu, že to situace dovoluje. Použití zvláštních prostředků je upraveno v ustanovení § 42a ZOzbSil.

Stejně jako v předešlých právních předpisech je vyloučeno použití zbraně proti ženě, jejíž těhotenství je zjevně patrné, proti osobě vysokého věku, osobě se zjevně tělesnou vadou nebo nemocí a dítěti. Opět je zde výjimka, a to v případě pokud tyto osoby útočí proti chráněnému zájmu, nebo pokud to nezbytně

vyžaduje situace (§ 42 odst. 6 ZOzdBSil). Pokud voják použije zbraň, má povinnost to neprodleně po jejím použití nahlásit svému nadřízenému a sepsat o tom záznam (§ 42 odst. 7 ZOzdBSil).

4.6 Vojenská policie

Vojenskou policii upravuje ZVojPol. Vojenská policie plní úkoly ministerstva obrany, ozbrojených sil, vojenských objektů, vojenského materiálu a ostatního majetku státu, se kterým hospodaří ministerstvo obrany. Vojenská policie je součástí ministerstva obrany. Toto nalezneme v § 1 ZVojPol. Vojenští policisté vykonávají úkoly vojenské policie (§ 4 odst. 3 ZVojPol).

Vojenským policistou se může stát voják z povolání zařazený ve Vojenské policii, nebo voják v záloze povoláný na vojenské cvičení k Vojenské policii. Toto upravuje § 5 ZVojPol.

Současná právní úprava ZVojPol obsahuje ustanovení o použití zbraně v § 46 ZVojPol, předchozí úprava toto ustanovení neobsahovala. Starší právní úprava v § 32 zákona o vojenské policii ohledně použití zbraně pouze odkazovala na zvláštní zákon.

Důvody k oprávněnému použití zbraně vojenským policistou nalezneme v § 46 ZVojPol, který stanovuje sedm případů.

(§ 46 odst. 1 písm. a) ZVojPol) Prvním případem užití zbraně je použití v nutné obraně nebo v krajní nouzi.

(§ 46 odst. 1 písm. b) ZVojPol) Druhý případ je, pokud se nebezpečný pachatel proti němuž je zakročováno na výzvu vojenského policisty nevzdá, nebo se zdráhá opustit svůj úkryt.

(§ 46 odst. 1 písm. c) ZVojPol) Třetím případem je, pokud má vojenský policista zamezit útěku nebezpečného pachatele, kterého nemůže jiným způsobem zadržet.

Pokud porovnáme první až třetí případ tohoto zákona s § 56 odst. 1 písm. a), b), c) ZPolČR, můžeme konstatovat, že se od sebe výrazně neliší.

(§ 46 odst. 1 písm. d) ZVojPol) Čtvrtým případem použití zbraně je, jestliže nelze překonat aktivní odpor směřující ke zmaření zákroku vojenského policisty. Při porovnání s § 56 odst. 1 písm. d) ZPolČR je zde rozdíl v tom, že ZPolČR užívá výraz závažný zákrok, zatímco ZVojPol pouze zákrok. Pojem zákrok upravuje § 10 odst. 5 ZPolČR, který uvádí, že se jedná o takový úkon, při kterém dochází k přímému vynucování splnění právní povinnosti nebo k přímé ochraně práv za použití síly nebo hrozby jejího použití.⁶¹ Pojem závažný zákrok není v ZPolČR definován. Za závažný zákrok by se dal považovat takový druh zákroku, s jehož nedokončením je spojena možnost nevratných bezpečnostních následků či jiných mimořádně závažných důsledků.⁶² Podmínka, že musí jít o aktivní odpor je v obou zákonech stejná.

(§ 46 odst. 1 písm. e) ZVojPol) V pátém případě musí jít o odvrácení násilného útoku, který ohrožuje chráněnou osobu, střežený nebo chráněný objekt nebo stanoviště, a to po marné výzvě, aby bylo upuštěno od takového útoku. Ve srovnání s § 56 odst. 1 písm. e) ZPolČR je v ZVojPol uvedena chráněná osoba. V ZVojPol jsou v § 4 upraveny úkoly policejní ochrany, které plní Vojenská policie. Pod písmenem k) nalezneme, že zajišťuje ochranu a doprovod ministra obrany a jím určených osob. Tyto osoby tedy považujeme za „chráněné osoby“.

Další rozdíl od ZPolČR je, že přímo v ustanovení § 46 odst. 1 písm. e) ZPolČR je uvedeno, že použití zbraně je možné až po marné výzvě, aby bylo od útoku upuštěno.

(§ 46 odst. 1 písm. f) ZVojPol) V šestém případě může být použita zbraň, pokud nelze jinak zadržet dopravní prostředek v chráněných objektech v případě, kdy řidič bezohlednou jízdou ohrožuje život nebo zdraví osob a přes opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu nezastaví. V porovnání s § 56 odst. 1 písm. f) ZPolČR zjistíme, že ustanovení ZVojPol se vztahuje pouze na místa, která jsou označena jako „chráněné objekty“. Dle § 3 písm. b) ZVojPol jsou za chráněné objekty považovány vojenské objekty a prostory, kde ozbrojené síly plní své úkoly, nebo kde se koná vojenské cvičení, nebo kde se zajišťuje bezpečnost chráněné osoby.

⁶¹ MATES, Pavel a kol. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009*. Praha: Linde, 2009. 31 s. ISBN 978-807-2017-430.

⁶² ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František, ŠMERDA, Radek. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň, 2013, 215 s. ISBN 978-807-3804-473.

(§ 46 odst. 1 písm. g) ZVojPol) Posledním případem je použití zbraně k zneškodnění zvířete, které ohrožuje život nebo zdraví osoby. V porovnání s § 56 odst. 1 písm. h) ZPolČR je ustanovení totožné.

Stejně jako téměř u všech dříve zmíněných právních předpisů, kromě ZOzbSil, můžeme v ZVojPol nalézt rozdělení donucovacích prostředku (§ 46).

Dříve než vojenský policista použije zbraň u výše uvedených případů § 46 a) - f) ZVojPol, měl by nejdříve, pokud to však situace dovoluje, užít donucovacích prostředků (§ 46 odst. 2 ZVojPol).

Pokud jde o výše uvedené případy a) - d), má vojenský policista povinnost vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že jinak bude použito zbraně. Od takové výzvy může upustit pouze za předpokladu, kdy je ohrožen jeho život a zdraví, anebo život nebo zdraví jiné osoby. Posledním předpokladem je, že zákrok nesnese odkladu (§ 46 odst. 3 ZVojPol). Toto ustanovení je totožné s § 56 odst. 3 ZPolČR.

Pokud vojenský policista používá zbraň, má povinnost dbát nutné opatrnosti, zejména aby nebyl ohrožen život nebo zdraví jiné osoby, a aby co nejvíce šetřil život osoby, proti níž zákrok směřuje (§ 46 odst. 4 ZVojPol). I o tomto ustanovení lze říci, že je totožné se ZPolČR. Pokud jde o zvláštní omezení, je upraveno v § 49 ZVojPol. Jestliže toto ustanovení srovnáme s předešlým zákonem č. 124/1992 Sb., o vojenské policii, který toto upravoval v § 35 zjistíme, že zásadní rozdíl je v přidání slova „zjevně“. Zjevně těhotná žena, osoba zjevně vysokého věku atd.

4.7 Bezpečnostní informační služba

Bezpečnostní informační služba, dále jen „BIS“ je jednou ze tří složek zpravodajských služeb, které působí na území České republiky. Dalšími složkami jsou Úřad pro zahraniční styky a informace, dále jen „ÚZSI“ a Vojenské zpravodajství, dále jen „VZ“. Druhou a třetí složkou se budu zabývat v následujících podkapitolách.

Zpravodajské služby, které působí na území České republiky, upravuje zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách, ve znění pozdějších předpisů,

(dále jen „ZZprSlu“). Činnost služby BIS se řídí tímto zákonem. Základním pramenem výkonného práva je ZBIS. Zpravodajské služby jsou státní orgány, které získávají, shromažďují a vyhodnocují informace, které jsou důležité pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnosti a obrany České republiky, to vše nalezneme v § 2 ZZprSlu.

Mezi činnosti BIS patří zabezpečování informací. Pod pojmem „zabezpečování informací“ se rozumí získávání, shromažďování a vyhodnocování informací. Konkrétně o záměrech a činnostech, které jsou namířeny proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti České republiky a o zpravodajských službách cizí moci. Dále o činnostech, které ohrožují státní a služební tajemství, také o činnostech, jejichž důsledky by mohly ohrozit bezpečnost nebo významné ekonomické zájmy České republiky a také zabezpečuje informace, které se týkají organizovaného zločinu a terorismu (§ 5 ZZprSlu). Samotná BIS je upravena v ZBIS. Podle tohoto zákona se zřizuje BIS jako ozbrojená zpravodajská služba (§ 1 ZBIS). Její úkoly plní příslušníci (§ 2 ZBIS).

Co se týče oprávněného použití zbraně, příslušníci mají oprávnění služební zbraň držet, nosit a použít ji mohou v případech, kdy se bude jednat o nutnou obranu nebo krajní nouzi (§ 5 ZBIS). V tomto paragrafu je poznámka pod čarou, která nás ohledně nutné obrany a krajní nouze odkazuje na TrZ, konkrétně na § 28 a § 29. Stejnou poznámku jsme mohli nalézt i ZObecPol.

Pokud se budeme řídit § 32 TrZ, příslušníci BIS mohou zbraň použít pouze v nutné obraně nebo krajní nouzi. Jde tedy o okolnosti vylučující protiprávnost. Pokud tedy příslušník použije zbraň v nutné obraně nebo krajní nouzi, nebude trestně odpovědný. Když tedy nepůjde o nutnou obranu nebo krajní nouzi, nebude možné mluvit ani o oprávněném použití zbraně.

Příslušníci BIS mají tedy oprávnění použít zbraň v krajní nouzi nebo nutné obraně, podle podmínek které nám stanoví TrZ, takže u příslušníků BIS nedochází k problémům ve vztazích nutné obrany a oprávněného použití zbraně, což se nedá říci například u policistů. Jestliže je splněna jedna ze dvou uvedených podmínek okolností vylučující protiprávnost, je oprávněné použití zbraně upraveno bezproblémově, a v žádném případě nemůžeme říci, že by bylo nepřehledné.

4. 8 Úřad pro zahraniční styky a informace

ÚZSI má za úkol zabezpečovat informace, které mají původ v zahraničí a jsou důležité pro bezpečnost a ochranu zahraničněpolitických a ekonomických zájmů České republiky. Jde o rozvědku.

Pokud jde o dělení zpravodajských služeb, můžeme je klasifikovat na vnitřní a vnější, či civilní a vojenské, ÚZSI můžeme zařadit jako službu vnější a civilní. Příkladem ve světovém měřítku může být např. CIA.⁶³

ÚZSI se řídí ZZprSlu. Tento zákon hovoří přímo o ÚZSI v § 17 - 19. Oprávněné použití zbraně je upraveno v § 17 odst. 2 ZZprSlu. Toto ustanovení říká, že příslušník ÚZSI má oprávnění při ochraně činností, které koná zpravodajská služba na území České republiky, držet a nosit služební střelnou zbraň a používat ji v případech nutné obrany nebo krajní nouze. Použít služební zbraň tedy mohou příslušníci ÚZSI pouze při ochraně činností, které tato služba vykonává na území České republiky. Jakmile tedy přestane příslušník vykonávat ochranu činnosti zpravodajské služby, přestane pro něj platit ustanovení § 17 odst. 2 ZZprSlu, tudíž již nemůže zbraň držet, nosit ani ji použít. Může tedy nastat situace, kdy půjde o nutnou obranu nebo krajní nouzi, ale nebude zde splněna podmínka o ochraně činnosti. Nedalo by se tedy hovořit o oprávněném použití zbraně, neboť by nebyly splněny podmínky § 32 TrZ.

4. 9 Vojenské zpravodajství

Jedná se o resortní zpravodajskou službu ministerstva obrany, která má vnitřní a vnější působnost. VZ je tedy součástí ministerstva obrany, tudíž se nejedná o samostatnou organizační složku státu. Její činnost je financována z rozpočtu ministerstva obrany. Z hlediska členění označujeme VZ jako službu vojenskou.

Služební poměr příslušníků VZ se řídí zákonem č. 221/1999 Sb., O vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů. Činnost a kontrolu VZ

⁶³ MICHÁLEK, Luděk a kol. *Zpravodajství a zpravodajské služby*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 67- 68 s. ISBN 978-807-3804-282.

upravuje zákon č. 289/2005 Sb., O Vojenském zpravodajství, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „VojZpra“).⁶⁴

Oprávněné použití zbraně je upraveno § 5 VojZpra. Příslušník VZ, který je ve služebním poměru vojáka z povolání, má oprávnění držet a nosit služební zbraň a použít ji, jestliže se bude jednat o případ nutné obrany nebo krajní nouze. Toto ustanovení nás opět odkazuje na TrZ, konkrétně na § 28 a 29. Podle mého názoru můžeme tuto úpravu týkající se použití zbraně ztotožnit s ustanovením § 5 ZBIS. Lze tedy konstatovat, že tato úprava je přehledná a bezproblémová.

4. 10 Generální inspekce bezpečnostních sborů

Generální inspekce bezpečnostních sborů dále jen „GIBS“ patří mezi nejmenší a nejmladší bezpečnostní sbory v České republice. Základním pramenem výkonného práva je zákon č. 341/2011 Sb., O Generální inspekci bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZGIBS“)

Mezi oprávnění GIBS patří zásahy do práv a svobod, včetně užívání donucovacích prostředků, zbraní, zastavování vozidel nebo užití práva přednostní jízdy. Její úkoly plní příslušníci inspekce, kteří v inspekci vykonávají službu podle zákona upravujícího služební poměr příslušníků bezpečnostních sborů (§ 1 odst. 3 ZGIBS).

GIBS je tedy organizační složkou státu a také účetní jednotkou, její příjmy a výdaje tvoří samostatnou kapitolu státního rozpočtu (§ 1 odst. 4 ZGIBS)

Mezi úkoly GIBS patří zejména vyhledávání, odhalování a prověřování skutečností, které nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin policistou, celníkem, příslušníkem Vězeňské služby nebo příslušníkem inspekce, anebo zaměstnanci těchto institucí. Dále u těchto osob vyšetřuje trestné činy a provádí u nich zkoušku spolehlivosti (§ 2 ZGIBS). Jednou ze základních povinností příslušníka inspekce je, stejně jako u předešlých subjektů, dodržovat pravidla zdvořilosti, dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob, i své vlastní (§ 3 ZGIBS).

⁶⁴ MICHÁLEK, Luděk a kol. *Zpravodajství a zpravodajské služby*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 208 s. ISBN 978-807-3804-282.

Před provedením zákroku musí užit slov „Jménem zákona“, avšak jen v případě pokud mu to okolnosti dovolují.

I ZGIBS rozlišuje donucovací prostředky a uvádí za jakých podmínek je možno oprávněně použít zbraň. Použití zbraně upravuje § 25 ZGIBS. Tento paragraf upravuje osm situací, za nichž je možné zbraň použít. Můžeme tedy říci, že spolu s Policií ČR a celníky se jedná o široké vymezení v porovnání s ostatními institucemi.

První případ použití zbraně je v nutné obraně nebo v krajní nouzi. ZGIBS neobsahuje v této souvislosti poznámkou pod čarou s odkázáním na TrZ. Zcela určitě měl však zákonodárce na mysli úpravu nutné obrany a krajní nouze právě z TrZ.

Druhým případem je, pokud se nebezpečný pachatel, proti kterému je veden zákrok, na výzvu příslušníka inspekce nevzdá, anebo se zdráhá opustit svůj úkryt. Aby se jednalo o nebezpečného pachatele, je nutné přihlížet k nebezpečnosti jednání takové osoby. Může jím být například ozbrojený pachatel nebo pachatel zvláště závažného zločinu. Dalo by se říci, že za nebezpečného pachatele můžeme považovat takovou osobu, která v dané situaci představuje nebezpečí pro zájmy chráněné TrZ z hlediska veřejného zájmu. V tomto ustanovení je také zmíněn úkryt. Za úkryt se dá považovat cokoliv, co je užito jako prostředek, který brání příslušníkovi inspekce pozorovat činnost pachatele, třeba i pouze částečně.

Ve třetím případě je možno zbraň použít k zamezení útěku nebezpečného pachatele, kterého nemůže zadržet jiným způsobem. I toto ustanovení obsahuje pojem nebezpečný pachatel. Pokud pachatel uniká z dosahu příslušníka inspekce, takovou situaci můžeme nazvat útekem.

Dalším případem použití zbraně je, pokud nelze překonat aktivní odpor, který směřuje ke zmaření jeho závažného zákroku. Z tohoto případu je možné dovodit, že se vždy musí jednat o aktivní odpor. Pokud by se jednalo o odpor pasivní, zbraň by nebylo možné použít.

Pokud je ohrožen střežený nebo chráněný objekt či prostor násilným útokem, může být užito zbraně k jeho odvrácení. Zde se tedy jedná o pátý případ použití zbraně. Násilným útokem můžeme rozumět fyzický útok s použitím

střelných zbraní nebo výbušniny. Co je myšleno chráněným objektem nebo prostorem upravuje § 48 odst. 2, 3 ZpolČR.

Šestý případ, kdy je možné použít zbraň je za podmínky, že dopravní prostředek, jehož řidič svojí bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob na opětovnou výzvu, kterou upravuje jiný právní předpis, nezastaví. Jiným právním předpisem, má zákonodárce namysli již zmíněný zákon o provozu na pozemních komunikacích. Tento zákon upravuje přesné podmínky, za kterých je možné vozidlo zastavit. Za bezohlednou jízdu lze považovat takovou jízdu, která vážným způsobem ohrožuje život a zdraví osob, buď ve volném prostoru, nebo uvnitř dopravního prostředku.⁶⁵

Dalším případem je použití zbraně proti osobě, vůči které byl užit donucovací prostředek hrozby střelnou zbraní nebo donucovací prostředek ve formě varovného výstřelu, přičemž tato osoba neuposlechla pokynů příslušníka inspekce, které směřovaly k zajištění jeho vlastní bezpečnosti nebo bezpečnosti jiné osoby.

Posledním případem je použití zbraně k účelu zneškodnění zvířete, které ohrožuje život nebo zdraví osoby. Takové zvíře musí ohrožovat zdraví nebo život osoby, na ohrožení majetku zvířetem se toto oprávnění nevztahuje. Zneškodněním nemusí být nutně myšleno zabití, nýbrž zabránění mu v ohrožování života nebo zdraví osoby. Na všechny shora uvedené případy, kromě posledního, platí pravidlo, že použít zbraň je možné až v případě, kdy nepostačují donucovací prostředky a účelu nelze dosáhnout jinak.

Pokud příslušník inspekce použije zbraň, má povinnost dbát nutné opatrnosti, tak aby neohrozil životy a zdraví jiných osob a šetřil životy osob, vůči nimž zakročuje.

Pokud bych měl porovnat oprávnění použít zbraň příslušníky inspekce podle ZGIBS s příslušníky policie podle zákona ZpolČR, jsou jejich oprávnění identická. Oprávnění použít zbraň z pohledu příslušníků inspekce je spolu s Policií ČR a celní správou jednou z nejobsáhlejších.

⁶⁵ MATES, Pavel. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009.* Praha: Linde, 2009. 123 s. ISBN 978-807-2017-430.

4. 11 Srovnání oprávněného použití zbraně podle jednotlivých právních předpisů

Oprávněné použití zbraně je tedy prostředek, kterým může být v krajním případě způsobena až smrt. Jedná se o jednu z nejvýznamnějších pravomocí bezpečnostních sborů a bezpečnostních sil.

Při srovnání těchto jednotlivých zvláštních předpisů můžeme dojít k závěru, že k použití zbraně u jednotlivých bezpečnostních sborů a sil se vyskytuje odlišnost.

Největší rozsah oprávnění má Policie České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů a Celní správa České republiky. Na druhou stranu, obecní policie plní téměř stejné úkoly týkající se veřejného pořádku jako Policie České republiky, a i přesto jsou strážníci k použití zbraně velmi limitováni, na rozdíl od příslušníků Policie ČR, kteří mají široká oprávnění k použití zbraně a donucovacích prostředků.⁶⁶

⁶⁶ OHERA, Michal. *Výkonné právo bezpečnostních sil: sborník právních předpisů výkonného práva bezpečnostních sil sestavený k právnímu stavu k datu 1. ledna 2012*. Praha: Prime Safety, [400] s. ISBN 978-80-903906-3-8.

5. Srovnání nutné obrany s oprávněným použitím zbraně

Každý občan má právo jednat v nutné obraně, zatímco u oprávněného použití zbraně, kdy se jedná o povinnost, kterou je třeba splnit při určitých podmínkách. Jestliže taková povinnost splněna není, může být subjekt i trestněprávně postižen. Na takové subjekty je možné klást větší požadavky než na jiné občany, neboť se jedná o subjekty profesionální, kteří jsou speciálně školeni a technicky vybaveni. U takových subjektů jde o standard, ve srovnání s běžnými občany, u nichž jde o mimořádnou situaci.⁶⁷

U oprávněného použití zbraně musí být splněny určité podmínky. Musí jít o přímé a bezprostřední nebezpečí na zájmy chráněné zákonem. Není možné jednat v dané situaci jinak, protože jiné zákonné prostředky jsou neefektivní.

Musíme si tedy položit otázku, jaký je vztah mezi nutnou obranou a oprávněným použitím zbraně a posoudit zdali se tyto instituty doplňují, popřípadě v jaké míře. Mezi těmito instituty jde o úzkou spojitost. Jak nutná obrana, tak oprávněné použití zbraně patří do okolností vylučujících protiprávnost. Nemůže tedy mezi nimi být zásadní kontrast. Například zásada *lex specialis derogat generali*, *lex posterior derogat priori* by se měla uplatnit v případě, pokud by zde došlo ke sporu. Z toho důvodu by se mělo užít ustanovení o oprávněném použití zbraně přednostně před nutnou obranou. Až poté co by nebyly splněny podmínky oprávněného použití zbraně, mělo by být užito ustanovení o nutné obraně.

Při porovnání vztahu podmínek nutné obrany a oprávněného použití zbraně může dojít k následujícím variantám.

Podmínky nutné obrany se užijí subsidiárně k podmínkám oprávněného použití zbraně. Jde o situaci, kdy se tyto instituty doplňují a nedostávají se do konfrontace. Podmínky oprávněného použití zbraně, které rozšiřují institut nutné obrany, musí být však uvedeny v zákoně.

Další možností je, že podmínky těchto institutů jsou stejné a ustanovení o použití zbraně jenom rozvádí a konkretizuje obecné podmínky nutné obrany, avšak setrvává v jejím rámci. Existence institutu oprávněného použití zbraně by pak bylo zdůvodněno jenom výkladovými a didaktickými účely.

⁶⁷ KUCHTA, Josef. *Nutná obrana*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. 181 s. ISBN 80-210-2198-5.

Další variantou je, že podmínky oprávněného použití zbraně zužují rozsah nutné obrany.⁶⁸

U poslední varianty nastává otázka, jak klasifikovat nedodržení zužujících podmínek oprávněného použití zbraně, jestliže je ještě kryto podmínkami nutné obrany. Jestliže by bylo možné použít ustanovení o nutné obraně, tak by vyjádření speciálních užších podmínek u oprávněného použití zbraně bylo zbytečné. Jestliže by nešlo ustanovení o nutné obraně použít, mělo by to nežádoucí důsledky, protože výsledně by jeho ustanovení bylo posuzováno diametrálně odlišně. Subjekt jednání by byl odpovědný i přes to, že by bylo splněno ustanovení o nutné obraně.⁶⁹

Řešení situace by nebylo možné za předpokladu, pokud by nebylo možné vyvodit trestní odpovědnost, protože ustanovení o nutné obraně by bylo naplněno, ale z hlediska správněprávních a disciplinárních předpisů by bylo možné však postihnout subjekt, protože nesplnil všechny potřebné podmínky. Šlo by zde o pokus překonat vnitřní rozdílnost ustanovení, přičemž by šlo o rozdělení do více právních řádů. Jelikož je nutné zachovat jednotu a provázanost celého právního řádu, nic by se tímto nevyřešilo.⁷⁰

Subjekt oprávněného použití zbraně (policista, celník, strážník atd.), který se brání je zde jako občan i jako představitel zájmů státu, tudíž by bylo velice těžké tyto úlohy oddělovat. Takový subjekt ochraňuje jak sebe, tak zájmy státu nebo jiných občanů. Bylo by tedy velice komplikované rozlišovat, kdy ochraňuje svůj zájem, a kdy zájem jiných osob.

Jestliže by byly porušeny speciální ustanovení těmito osobami, není jasné, z jakého důvodu by měly být za takové jednání postihovány. Z toho by vyplývalo, že jejich pravomoci a možnosti by byli užší, než u subjektů soukromých bezpečnostních agentur. Takovéto subjekty mají povinnost se při použití zbraně řídit pouze ustaveními o nutné obraně, a to i přes to, že v jejich činnosti lze spatřovat činnosti, ke kterým je zmocněna a oprávněna policie. Z toho by bylo možné dovodit, že tito pracovníci by byli při použití zbraně zvýhodněni oproti

⁶⁸ KUCHTA, Josef. *Nutná obrana*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999., Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. 183 s. ISBN 80-210-2198-5.

⁶⁹ KUCHTA, Josef. *Nutná obrana*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999., Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. 183 s. ISBN 80-210-2198-5.

⁷⁰ KUCHTA, Josef. *Nutná obrana*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999., Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. 183 s. ISBN 80-210-2198-5.

policistům. Lze tedy říci, že pokud je porušeno zvláštní ustanovení oprávněného použití zbraně, je velice složité vyvodit trestněprávní odpovědnost u osoby, která jedná v nutné obraně.

Mělo by tedy dojít k rozšíření podmínek oprávněného použití zbraně nebo naopak ke zkrácení podmínek nutné obrany. Dle mého názoru by mělo spíše dojít k zúžení podmínek nutné obrany, aby nedocházelo k případům usmrcení při útoku na majetkové zájmy. Případy oprávněného použití zbraně se dají brát za bližší než nutná obrana, a to jak podle úpravy Evropské úmluvy, tak i podle úpravy nutné obrany, kterou uvádí německé právo.⁷¹

⁷¹ KUCHTA, Josef. *Nutná obrana*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999,. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. 184 s. ISBN 80-210-2198-5.

6. Porovnání se zahraniční úpravou

V této kapitole se pokusím stručně porovnat naši právní úpravu oprávněného použití zbraně se zahraniční právní úpravou. Jako zahraniční právní úpravu jsem si zvolil slovenskou. Vzhledem ke společné minulosti obou států mě zajímalo, jakým směrem se ubírala slovenská úprava v tomto ohledu. Můžeme říci, že úpravy jsou si velmi podobné, avšak ve slovenském zákonodárství existují určité rozdílnosti, kterými se budu zabývat v této kapitole.

Od 1. ledna 2006 je na Slovensku účinný zákon č. 300/ 2005 Sb., Trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „slovenský trestní zákoník“). Před tímto zákonem platil na Slovensku trestní zákoník č. 140/ 1961 Sb., Trestní zákoník, stejně jako u nás, ale s tím rozdílem, že na našem území pozbyl platnosti až s „novým“ trestním zákoníkem č. 40/ 2009 Sb.

Slovenský trestní zákoník upravuje okolnosti vylučující protiprávnost v I. Hlavě ve čtvrtém oddílu. Slovenská úprava, na rozdíl od té české, obsahuje sedm případů okolností vylučujících protiprávnost. Jsou jimi krajní nouze (§ 24), nutná obrana (§ 25), oprávněné použití zbraně (§ 26), dovolené riziko (§ 27), výkon práv a povinností (§ 28), svolení poškozeného (§ 29), plnění role agenta (§ 30).

V porovnání s českou úpravou zjistíme, že česká úprava obsahuje na rozdíl od slovenské pět okolností vylučujících protiprávnost, zatímco ta slovenská jich upravuje sedm. Jsou jimi navíc výkon práv a povinností a plnění role agenta. V české úpravě jsou i tyto okolnosti považované za okolnosti vylučující protiprávnost, avšak nejsou v TrZ výslovně uvedeny.

Oprávněné použití zbraně je tedy také jednou z okolností vylučujících protiprávnost uvedenou ve slovenské úpravě. Slovenská úprava obsahuje o trochu širší vymezení. Dle slovenské právní úpravy není trestným činem použití zbraně v souladu se zákonem (§ 26 odst. 1 slovenského trestního zákona). Slovem „zbraň“ je myšlena zbraň střelná, bodná, sečná nebo hromadně účinná.

V druhém ustanovení § 26 slovenského trestního zákona je navíc vymezen zvláštní případ oprávněného použití zbraně osobou ve svém obydlí, ale nikoliv v obydlí jiného na jeho ochranu. Takové ustanovení TrZ neobsahuje. Život, zdraví nebo majetek nemusí být v tomto případě bezprostředně ohrožen, postačí, pokud taková situace hrozí. Za neoprávněné vniknutí zákonodárce považuje nežádoucí vniknutí od obydlí, přičemž se nemusí jednat o násilné vniknutí. Za neoprávněné

setrvání je považováno setrvání v obydlí, které je proti vůli uživatele.⁷² Použitím zbraně se tedy podle § 26 odst. 2 slovenského trestního zákona rozumí i její použití proti jinému ve svém obydlí na ochranu života, zdraví nebo majetku, jestliže osoba do obydlí neoprávněně vnikne nebo v takovém obydlí neoprávněně setrvává a nejedná-li se o nutnou obranu. Pokud by však někomu byla úmyslně způsobena smrt, nebude se jednat o okolnost vylučující protiprávnost. Jedná se zde tedy o výjimku z oprávněného použití zbraně podle prvního ustanovení § 26 slovenského trestního zákona.

Stejně tak jako česká úprava, i slovenská úprava obsahuje zvláštní zákonné předpisy, které jsou vázány na splnění konkrétních podmínek, přičemž jde zpravidla o jiné podmínky, než při nutné obraně nebo krajní nouzi. Jde například o zákon č. 564/1991 Zb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 171/ 1993 Z.z., o Policajnom zboru, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o „policajnom zboru“) nebo zákon č. 124/ 1992 Zb. o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů, atd.

Jelikož je právní úprava o policii v obou zemích jedna z nejobsáhlejších, pokusím se porovnat oprávněné použití zbraně Policií ČR a Policejního zboru na Slovensku.

Jak jsem shora uvedl, Slovenskou policii upravuje zákon o Policajnom zboru. Tento zákon řadí Policajný zbor mezi ozbrojené bezpečnostní sbory, stejně jako Policii ČR. Dále uvádí, že oba sbory plní úkoly ve věcech vnitřního pořádku, bezpečnosti, boje proti zločinnosti a současně úlohy, které pro ně plynou z mezinárodních smluv a závazků.

Při porovnání obou úprav zjistíme, že v té slovenské je použití zbraně řazeno přímo mezi donucovací prostředky, zatímco v té české je upraveno zvlášť, tedy mimo donucovací prostředky. Zákon o policajnom zboru uvádí, že zbraní se rozumí zbraň střelná, bodná a zbraň hromadné účinnosti.

Pokud jde o povinnosti policistů, můžeme říci, že jsou téměř stejné. I slovenský policista musí vyzvat osobu, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že jinak bude použito zbraně. Zákon však slovenskému policistovi přímo ukládá povinnost užití varovného výstřelu. Stejně jako policista může od

⁷² STIFFEL, Harald, Pavol TOMAN a Ondrej SAMÁŠ. *Trestný zákon: stručný komentár. 2.*, prepracované a dop. vyd. Bratislava: IURA edition, 74 s. ISBN 978-808-0783-709.

varovného výstřelu a výzvy upustit, pokud je ohrožen život nebo zdraví policisty nebo jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.

Co se týče ustanovení § 61 zákona o policajnom zboru, je téměř totožné s ustanovením ZPolČR. Zákon o policajnom zboru obsahuje však navíc jedno ustanovení. Slovenský policista může použít zbraň, pokud chce přinutit v bezprostředním prostoru státních hranic zastavit dopravní prostředek, na jehož opakovanou výzvu nebo znamení, které je dáno podle zvláštního předpisu, nereaguje. Slovensko, stejně tak jako Česká republika patří do Schengenského prostoru. Slovensko má však na rozdíl od nás tzv. vnější hranice, právě z toho důvodu je zde navíc toto ustanovení.

Další rozdíl spatřuji v § 61 odst. 1 písm. c) zákona o policajnom zboru. Použití zbraň podle tohoto ustanovení může slovenský policista, pokud není možné jinak překonat odpor směřující k zmaření služebního zákroku. Dle ZpolČR nepostačuje pouze to, že jde o odpor, nýbrž musí jít o odpor aktivní. Dále slovenská úprava pracuje s pojmem služebního zákroku, v české úpravě se musí jednat o závažný zákrok.

Jestliže dojde po použití zbraně ke zranění osoby, je povinen slovenský policista, jakmile to okolnosti dovolují, poskytnout zraněnému první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Každé použití donucovacího prostředku, takže i zbraně, musí slovenský policista hlásit svému nadřízenému. V tomto se obě úpravy shodují. Je zde ale jeden rozdíl spočívající v tom, že slovenský policista nemusí po použití zbraně ani jiného donucovacího prostředku sepisovat úřední záznam.

Pokud je při služebním zákroku podle naší právní úpravy způsobena smrt, zranění nebo škoda nikoliv nepatrná, musí o tom vedoucí policejního útvaru vyrozumět bez zbytečného odkladu státního zástupce. Takovou povinnost zákon o policajnom zboru neobsahuje. V ustanoveních týkajících se omezení při použití zbraně, jsou obě úpravy totožné.

Při porovnání obou úprav můžeme tedy říci, že policisté obou zemí mají téměř srovnatelná oprávnění, avšak s drobnými rozdíly.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo shrnout podmínky oprávněného použití zbraně z pohledu občana a dále z pohledu subjektů, které jsou k použití zbraně zmocněny přímo zákonem. Pro občany platí, že zbraň mohou použít pouze za podmínek nutné obrany nebo krajní nouze, zatímco subjekty, které jsou k použití zbraně zmocněny ze zákona, mají svou vlastní úpravu týkající se podmínek použití zbraně. U některých subjektů jsou oprávnění k použití zbraně užší, zatímco jiné subjekty mají tato oprávnění široká. Po prostudování zvláštních právních předpisů jsem došel k závěru, že nejširší oprávnění mají policisté. Důvodem je fakt, že policisté plní nejzávažnější úkony, a tím pádem musí disponovat s nejširšími pravomocemi, týkající se použití zbraně. V práci jsem dále porovnával nutnou obranu s oprávněným použitím zbraně, přičemž jsem došel k závěru, že oba instituty se vzájemně prolínají, avšak v některých případech to může způsobit kolizi. V tomto ohledu spatřuji úpravu těchto institutů za nejasnou, až nedostačující.

Pracoval jsem zejména s řadou právních předpisů. Vzhledem k tomu, že úprava oprávněného použití zbraně je roztržena do mnoha zvláštních zákonů, musel jsem v každém jednotlivém předpisu vyhledat podmínky, za nichž je možné použít zbraň. V tomto ohledu spatřuji jakousi nepřehlednost. Každý ze zvláštních právních předpisů navíc upravuje samostatně pojem zbraň, tudíž nelze jednoznačně pojem zbraně definovat, pouze na něj musíme nahlížet z pohledu jednotlivých subjektů (např. Policie ČR, BIS, Vězeňské služby, atd.) V neposlední řadě mi pomohly při psaní mé diplomové práce tituly odborné literatury. Používal jsem zejména takovou literaturu, která byla vydána až po roce 2009 z důvodu, aby má práce byla co nejaktuálnější.

Dalším poznatkem mé práce je, že dřívější zákon o vojenské policii (zákon č. 124/ 1992 Sb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů) neobsahoval ustanovení o použití zbraně, pouze odkazoval na jiný zvláštní zákon. V nové úpravě zákona o Vojenské policii (zákon. 300/ 2013 Sb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů) již můžeme nalézt ustanovení týkající se použití zbraně vojenským policistou. Tento „nový“ zákon je tedy doplněn a o mnoho přehlednější, v čemž spatřuji přínos.

Přínos mé práce spatřuji zejména v tom, že se mi podařilo systematizovat úpravu týkající se oprávněného použití zbraně, podle jednotlivých právních předpisů do jednoho dokumentu. Také jsem porovnal jednotlivé zvláštní předpisy, týkající se použití zbraně, jak mezi sebou, tak zejména s úpravou Policie ČR.

ENGLISH SUMMARY

As a topic for my thesis I have chosen the subject of authorized use of weapon. My work is systematically divided into six chapters. In the beginning I generally define circumstances excluding illegality such as duress, self-defence, the consent of the aggrieved party, admissible risk and authorized use of weapon, and consequently I analyse them separately. I also mention those circumstances excluding illegality which are not explicitly stated in the Criminal Code, but have come into being in practice and theory.

Next chapter deals with the term of authorized use of weapon. I refer to the statutory instruments which are applicable to these circumstances. I point to conditions on which a citizen or a security guard may use a weapon

In the third chapter I define the concept of weapon. I start with its definition and then I focus on its classification. Weapons are classified according to the way of transferring damaging energy to the target into three groups: firearms, cold and striking weapons.

Firearms are further classified into mechanical, gas and fire weapons. All special regulations (Regulations of the Police of the Czech republic, armed forces, military police, military intelligence, board of customs) have their own legislation regarding the concept of weapon and its use. These regulations are described in detail in next chapter. I primarily deal with conditions particular legal entities bound by special legal regulations are to comply with. Considering the most extensive conditions for authorized use of weapon within the Police of the CR, I compare the other special regulations with the regulations of the Police of the CR.

In chapter five I compare self-defence with authorized use of weapon since these circumstances are closely related.

The last chapter is aimed at the comparison of the concept of authorized use of weapon in the Czech republic with Slovak legislation. They are both similar, but Slovak is more extensive. Finally members of the police forces from the Czech republic and Slovakia are compared in terms of authorized use of weapon. In this respect, authorized use of weapon is in the Slovak concept more extensive.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Prameny

- Zákon č. 40/ 2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 219/ 1999 Sb., O ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 273/ 2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 553/ 1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 300/ 2013 Sb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 555/ 1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 154/ 1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 119/ 2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 13/ 1993 Sb., celní zákon ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 449/ 2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 200/ 1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 361/ 2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 361/ 2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 313/ 2002 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 17/ 2012 Sb., O celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 153/ 1994 Sb., o zpravodajských službách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 221/ 1999 Sb., O vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 289/ 2005 Sb., O Vojenském zpravodajství, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 341/ 2011 Sb., O Generální inspekci bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 300/ 2005 Sb., Trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 140/ 1961 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 564/1991 Zb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 171/ 1993 Z.z., o Policajnom zboru, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 124/1992 Zb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů

Literatura

- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. ISBN 978-808-7576-649ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 97880740017892.
- VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů : informace z judikatury : k 1. 8.2011*. 1. vyd. ANAG, 2011, 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8.
- NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Leges, 2010, 393 s. Student (Leges). ISBN 978-807-3802-912.
- NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters kluwer ČR, a.s., 2010, 303 s. ISBN 978-80-7357-509-01.
- CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Linde, 2009, 292 s. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 978-807-2017-850.
- NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010: stav k 1.4.2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Eurounion, 2010, 311 s. Student (Leges). ISBN 978-807-3170-844.
- HRAZDÍRA, Ivo, Libor KOVÁRNÍK a František NOVOTNÝ. *Použití zbraně a zákon: stav k 1.4.2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2010, 412 s. Student (Leges). ISBN 80-858-5883-5.
- KOVÁRNÍK, Libor a Miroslav ROUČ. *Zbraně a střelivo*. Plzeň, 2007, 247 s. ISBN 978-80-7380-030-7.

- TERYNGEL, Jiří a KREML, Antonín. *Zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3574-611.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 4. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.10.2013. Praha: Leges, 1215 s. Glosátor. ISBN 978-808-7576-694.
- FILÁK, Antonín. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem : podle právního stavu k 12.1.2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009. ISBN 978-808-6477-497.
- ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František, ŠMERDA, Radek. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň, 2013, 479 s. ISBN 978-807-3804-473.
- MATEŠ, Pavel a kol. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-807-2017-430.
- VETEŠNÍK, Pavel a kol. *Obecní policie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-807-3804-633
- MICHÁLEK, Luděk a kol. *Zpravodajství a zpravodajské služby*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-807-3804-282.
- OHERA, Michal. *Výkonné právo bezpečnostních sil: sborník právních předpisů výkonného práva bezpečnostních sil sestavený k právnímu stavu k datu 1. ledna 2012*. Praha: Prime Safety, [400] s. ISBN 978-80-903906-3-8.
- KUČHTA, Josef. *Nutná obrana*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 218 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2198-5.
- STIFFEL, Harald, Pavol TOMAN a Ondrej SAMAŠ. *Trestný zákon: stručný komentár*. 2., prepracované a dop. vyd. Bratislava: IURA edition, 938 p. ISBN 978-808-0783-709.

Judikatura

- č. 10/ 1980 Sb. rozh. tr.